

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Jagodnik

**Uporaba informacijsko komunikacijskih
tehnologij med starostniki**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Jagodnik

Mentorica: red. prof. dr. Valentina Hlebec

**Uporaba informacijsko komunikacijskih
tehnologij med starostniki**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

Uporaba informacijsko komunikacijskih tehnologij med starostniki

V diplomskem delu sem se osredotočila na uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije med starostniki. V teoretskem delu so poleg same starosti in trenda staranja prebivalstva opisane prednosti in slabosti uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije. Osredotočila sem se predvsem na uporabo dveh tehnologij, ki nam dandanes krojita naše življenje, in sicer na uporabo računalnika in mobilnega telefona. V sklopu empiričnega dela sem izvedla kvantitativno raziskavo med starostniki, ki prebivajo v občini Ilirska Bistrica. Namen moje raziskave je bil ugotoviti, ali obstajajo razlike med starostniki glede na različni tip naselja. Ugotovila sem, da razlike med starostniki iz urbanega naselja in tistimi starostniki iz podeželskega naselja obstajajo. Starostniki iz urbanega naselja se v večji meri poslužujejo uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije in so tudi s samo tehnologijo bolj seznanjeni.

Ključne besede: starostniki, staranje, informacijsko komunikacijska tehnologija, urbano naselje, podeželsko naselje.

The use of information and communication technology among the elderly

In the thesis I focused on the use of information and communication technology among the elderly. In the theoretical part advantages and disadvantages of the use of information and communication technology are described beside the age itself and the trend of population aging. The focus was primarily on the use of the two technologies directing our lives nowadays, i.e. the use of the computer and the use of the cellular phone. In the framework of empirical work I implemented a quantitative survey among the elderly residing in the municipality of Ilirska Bistrica. The aim of my research was to establish whether differences exist between the elderly with regard to different types of settlements. I found that the differences between the elderly from urban villages and the elderly from rural villages actually exist. The elderly from urban villages make use of information and communication technology to a larger extent and are also more familiar with it.

Key-words: the elderly, aging, information and communication technology, urban village, rural village.

Kazalo vsebine:

1 UVOD	6
2 STARANJE.....	7
2.1 STARANJE PREBIVALSTVA	7
2.2 STAROSTNA SESTAVA PREBIVALSTVA.....	9
2.2.1 STAROSTNA SESTAVA OBČINE ILIRSKA BISTRICA.....	10
2.3 KAKOVOSTNA STAROST.....	11
2.5 PREUČEVANJE STAROSTI	13
3 INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA	15
3.1 PREDNOSTI UPORABE IKT	15
3.1.1 KOMUNIKACIJA Z DRUŽINO IN S PRIJATELJI	16
3.1.2 IZOBRAŽEVANJE	17
3.1.3 ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENE STORITVE	18
3.1.4 NEODVISNO ŽIVLJENJE	18
3.1.5 PROSTI ČAS	19
3.2 DIGITALNI RAZKORAK.....	19
3.3 NEUPORABA IKT	21
4 ANALIZA	24
4.1 NAMEN IN CILJ ANALIZE	24
4.2 METODOLOGIJA	24
4.2.1 RAZISKOVALNE ENOTE.....	24
4.2.2 RAZISKOVALNI VZOREC.....	24
4.3 ZBIRANJE PODATKOV.....	25
4.4 REZULTATI ANALIZE.....	26
4.4.1 SEZNANJENOST Z UPORABO IKT	26
4.4.2 NEUPORABA IKT	31
4.4.3 UPORABA IKT.....	34
4.4.4 UČENJE IKT	38
5 ZAKLJUČEK.....	40
6 LITERATURA	44
PRILOGE	47
PRILOGA A: Vzorec anketnega vprašalnika.....	47

Kazalo slik:

Slika 2.1: Primerjava prebivalstvenih piramid Slovenije za leti 1971 in 2008	9
Slika 2.2: Starostna sestava prebivalcev Slovenije in občine Ilirska Bistrica leta 2010	11

Kazalo tabel:

Tabela 4.1: Povezave med uporabo računalnika in krajem bivanja	26
Tabela 4.2: Povezava med posedovanjem računalnika in krajem bivanja	27
Tabela 4.3: Povezava med uporabo svetovnega spleta in krajem bivanja	27
Tabela 4.4: Povezava med uporabo mobilnega telefona in krajem bivanja	28
Tabela 4.5: Povezava med uporabo računalnika, spolom in krajem bivanja	28
Tabela 4.6: Povezava med uporabo mobilnega telefona, spolom in krajem bivanja	30
Tabela 4.7: Povezava med željo po uporabi računalnika in krajem prebivanja	31
Tabela 4.8: Povezava med željo po udeležbi na računalniškem tečaju in kraju bivanja	32
Tabela 4.9: Povezava med željo po uporabi mobilnega telefona in krajem bivanja	33
Tabela 4.10: Povezava med pogostostjo uporabe računalnika in krajem bivanja	34
Tabela 4.11: Povezava med znanjem uporabe računalnika in krajem bivanja	34
Tabela 4.12: Povezava med pogostostjo uporabe mobilnega telefona in kraja bivanja	35
Tabela 4.13: Povezava med znanjem uporabe mobilnega telefona in krajem bivanja	36
Tabela 4.14: Povezave med namenom uporabe mobilnega telefona in krajem bivanja	36
Tabela 4.15: Povezava med možnostjo udeležbe na računalniškem tečaju, spolom in krajem bivanja	38
Tabela 4.16: Povezave med udeležbo na računalniškem tečaju, spolom in krajem bivanja	39

1 UVOD

Staramo se od trenutka spočetja, torej je minljivost ena najosnovnejših zakonitosti na Zemlji. Večina strokovnjakov, ki se ukvarjajo s staranjem, se strinja, da je staranje skupna posledica različnih vplivov na organizem v njegovem življenju (Starejše prebivalstvo v Sloveniji, 2010). Zato ima vsak posameznik svojo lastno, neponovljivo življenjsko pot, ki teče od rojstva pa vse do smrti. Človek je edino bitje na Zemlji, ki se te življenjske poti tudi zaveda. Zaveda se, da se na poti stara in da se bo ta pot tudi nekoč končala (Hojnik-Zupanc 1997).

Po letu 1970 na svetu opazamo izrazit porast števila ljudi, starejših od 65 let. Razlogi za porast starejših oseb so zelo različni: boljše zdravstveno varstvo prebivalstva, upadanje nalezljivih bolezní, večja industrializacija, predvsem dežel v razvoju, večja urbanizacija prebivalstva ter manjša rodnot in plodnost na posameznih delih sveta ob manjši umrljivosti otrok. Vse to vodi do tega, da je starih ljudi na svetu vedno več (Acceto 1987).

Mlajše generacije si našega vsakdana praktično ne znamo več predstavljati brez uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), najsi bo to v zasebnem ali pa v poslovnem življenju. Marsikatera tehnologija, ki se nam zdi za uporabo samoumevna, saj smo ob njeni uporabi odrasli, pa starejšim predstavlja precejšnjo težavo, saj za njeno uporabo potrebujejo določeno znanje in spretnosti. Da bi tudi starejši osvojili potrebna znanja za rokovanje z modernimi tehnologijami, so potrebna izobraževanja in računalniški tečaji, ki so prilagojeni potrebam in omejitvam starostnikov. Ob osvojitvi računalniških kompetenc imajo lahko starostniki odprte številne dodatne možnosti, ki jim omogočajo boljše možnosti dodatnega vključevanja, saj je velika večina starostnikov zaradi neuporabe IKT izključena iz današnje družbe.

Uporaba IKT bi lahko ravno starostnikom omogočila višjo in boljšo kakovost življenja, večjo samostojnost, informiranost in socializiranost. Skozi diplomsko delo sem se poleg same starosti in trenda staranja prebivalstva osredotočila še na IKT ter kakšne prednosti in slabosti predstavlja rokovanje z omenjeno tehnologijo starostnikom. Osredotočila sem se predvsem na uporabo dveh IKT, ki nam dan danes krojita naše življenje in sicer računalnika kot naprave, ki je potrebna za dostop do svetovnega spleta, ter uporabo mobilnega telefona, ne le kot naprave, ki nam omogoča izključno telefoniranje, ampak kot napravo, ki nam z vrsto različnih aplikacij lahko poenostavi življenje.

2 STARANJE

Starost je pri vseh živih bitjih neizbežno življenjsko obdobje. Želja vsakega človeka nedvomno je, da bi se normalno staral brez večjih pretresov. Proces staranja poteka v nas do konca življenja, ne da bi se ga zavedali. Zavedamo se običajno le velikih dejanj, ki puščajo vesele ali malo manj vesele spomine. Tudi takrat, ko se nam življenje dozdeva enolično, se v nas dogajajo spremembe. Spreminjamo in razvijamo so od rojstva do smrti. Ne le za slovensko, ampak tudi za splošno evropsko družbo velja, da se njeno prebivalstvo čedalje bolj stara, kar pomeni, da je vse večji delež ljudi starejši od 65 let. Gre za velike družbene spremembe. Na podlagi boljših pogojev za življenje, boljše medicine in drugih dejavnikov je smrtnost čedalje manjša in trajanje življenja povprečnih ljudi daljše (Hojnik-Zupanc 1997, 12; Razvojni center Slovenije 2013, 1).

2.1 STARANJE PREBIVALSTVA

Vsako življenjsko obdobje je določeno z nalogami, ki nas opredeljujejo kot družbeno bitje. Naše naloge so vpletene v satovje, katerega mrežo tvorijo naše misli, čustva in dejanja. Satovje ponazarja identiteto vsakega živega bitja. Zato ima vsak posameznik svojo lastno, neponovljivo življenjsko pot, ki teče od rojstva do smrti. Človek je edino bitje na Zemlji, ki se je tudi zaveda. Zaveda se, da se na življenjski poti stara in da se bo ta pot tudi nekoč končala. Dobro vemo, da se ljudje različno staramo in da pri isti starosti vsi nismo videti enako. Staranje je namreč odvisno od naših misli in dejanj ali drugače povedano: od naše zavestne odločitve, kako se želimo starati in kaj bomo storili za kakovost svojega življenja (Hojnik-Zupanc 1997, 1).

Po letu 1970 opazamo izrazit porast števila starejših ljudi na svetu (nad 60. letom starosti), zlasti v razvijajočih se, še bolj pa v razvitih deželah sveta. Razlogi za porast so zelo različni: boljše zdravstveno varstvo prebivalstva, upadanje nalezljivih bolezni, večja industrializacija predvsem dežel v razvoju, večja urbanizacija prebivalstva ter manjša rodnost in plodnost na posameznih delih sveta ob manjši umrljivosti otrok. Vse to vodi do tega, da je starih ljudi na svetu vedno več (Acceto 1987, 11).

Pogosto se srečujemo z osebami, katerih zunanji videz kaže manj let, kot je njihova dejanska kronološka starost. Pri vsakem človeku lahko razlikujemo tri vrste starosti:

1. kronološka starost, kolikor je oseba stara po koledarju,
2. biološka starost, kolikor je staro telo glede na pravilno delovanje osnovnih telesnih funkcij in celičnih procesov, ter
3. psihološko (doživljajsko) starost, kolikor stari se počutite. (Hojnik-Zupanc 1997, 3)

Kronološka starost je določena z rojstnim datumom in nanjo ne moremo vplivati. Vendar pogoste ugotovitve, da človek zgleda drugače, kot bi sodili po njegovih letih, pričajo o tem, da je kronološka starost nezanesljiv podatek. Povezana je z določenimi življenjskimi dogodki, kot so na primer vstop v šolo, vstop v poklicno življenje, upokojitve. Našteti dogodki so družbeno določeni in morajo imeti natančen referenčni okvir. Biološko starost težko merimo. Medicina žal ne razpolaga z biološkimi testi, ki bi dovolj zanesljivo določali dejansko starost telesa. Če bi takšni testi obstajali, potem upokojitve ne bi bilo potrebno določati po kronološki starosti, ampak bi se lahko pri različnih ljudeh razlikovala glede na njihove telesne in duševne zmožnosti. Psihološka starost je prepletanje osebnih in socialnih dejavnikov. Če upoštevamo različno biološko staranje in individualno doživljanje življenja in okolja, postane vsak posameznik z leti unikat, enkratno, neponovljivo človeško bitje (Hojnik-Zupanc 1997, 3–4).

Z vidika socialnega funkcioniranja je ustrezna delitev obdobja starosti pod vplivom kronološke in funkcionalne starosti na tri podobdobja:

1. zgodnje starostno obdobje od 66. do 75. leta, ko se človek privaja na upokojsko svobodno življenje, po navadi je dokaj zdrav in trden ter živi zelo dejavno;
2. srednje starostno obdobje od 76. do 85. leta, v katerem se v svojih dejanjih prilagaja ter doživljajsko privaja na upadanje svojih moči in zdravja, naglo izgublja vrstnike in večini že umre zakonec;
3. pozno starostno obdobje po 86. letu starosti, ko postaja kot prejemnik pomoči za mlajši dve generaciji nemi učitelj najglobljih temeljev človeškega dostojanstva, sam pa opravlja zadnje naloge v življenju (Ramovš 2003, 74).

Z doživljajskega vidika je človek lahko enako mladostno svež v vseh starostnih obdobjih vse do trenutka smrti, če je seveda pri polni zavesti, dovolj osebnostno zrel in v zadovoljivih življenjskih razmerah. Prav tako je lahko v vsakem življenjskem obdobju ostarel in izčrpan. Vsak pozna stare ljudi, ki v poznih letih življenja niso manj mladostni, in v srednjih letih pa, prav tako pa tudi po letih mlade starce. Pri starem človeku je doživljajska starost ogledalo

njegovega doživljanja sebe, drugih in sveta v prejšnjih obdobjih življenja in s tega vidika povsem drži prirejen slovenski pregovor: Kakršno življenje, takšna starost (Ramovš 2003, 75).

2.2 STAROSTNA SESTAVA PREBIVALSTVA

Meja med srednjimi leti in obdobjem starosti ne more biti natančno opredeljena, saj v vseh družbah nima enakega pomena. Ljudi lahko začnemo opredeljevati kot starejše oziroma jih uvrščati med take, ko se v njihovi dejavnosti zgodijo nekatere spremembe ali ko se spremeni njihova družbena vloga, ko na primer postanejo stari starši ali ko se upokojijo, lahko pa potem, ko izpolnijo določeno število let oziroma, ko prestopijo določeno starostno mejo. Definicija starosti se spreminja tako v teorijah družboslovcev kot tudi v besednjaku politikov in različnih organizacij. V zadnjih letih se pogosto sliši besedna zveza aktivno staranje, s katero se želi poudariti, da starost še daleč ni le odvisno, nedejavno, pasivno obdobje življenja, saj naj bi po upokojitvi ljudje zaživel v novih oblikah dejavnosti, koristnih za družbo. Staramo se od trenutka spočetja, torej je minljivost ena najosnovnejših zakonitosti na Zemlji. Večina strokovnjakov, ki se ukvarjajo s staranjem, se strinja, da je staranje skupna posledica različnih vplivov na organizem v njegovem življenju. Ti vključujejo dejavnike okolja, dednosti, kulture, prehrane, telesne aktivnosti ... (Starejše prebivalstvo v Sloveniji, 2010, 8–9).

Slika 2.1: Primerjava prebivalstvenih piramid Slovenije za leti 1971 in 2008

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

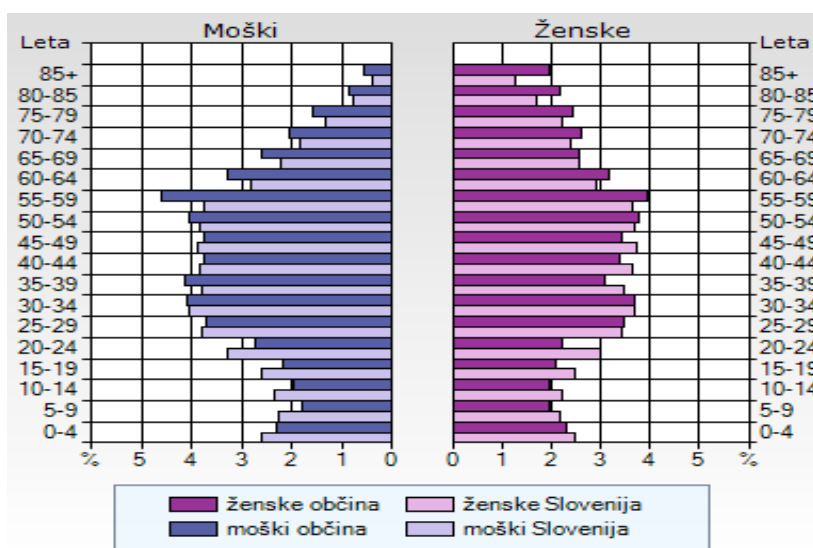
Število starejših prebivalcev se vztrajno povečuje. O staranju prebivalstva govorimo, ko se delež prebivalcev, starih 65 ali več let, med vsemi prebivalci povečuje. Med prebivalci Slovenije je bilo v prvi polovici leta 2014 17,5 odstotkov starejših ali 0,2 odstotne točke več kot konec leta 2013 in 0,5 odstotne točke več kot konec leta 2012. Po Eurostatovih projekcijah prebivalstva naj bi se starostna sestava prebivalstva Slovenije v naslednjih 50 letih zelo spremenila. Leta 2010 so osebe, stare več kot 64 let, predstavljale 16,5 odstotkov prebivalstva, do leta 2060 naj bi se ta delež povzpел že na 31,6 odstotkov, torej bo star več kot 64 let povprečno že vsak tretji prebivalec. Skrb pa vzbujajo napovedi, da bo delež mladih, starih od 0 do 14 let, začel po letu 2020 upadati in da naj bi v letu 2060 znašal 13,7 odstotkov (Statistični urad Republike Slovenije, 2013).

2.2.1 STAROSTNA SESTAVA OBČINE ILIRSKA BISTRICA

Občina Ilirska Bistrica leži na jugu Slovenije, ob meji s Hrvaško, in je del notranjsko-kraške statistične regije. Meri 480 km². Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na drugo mesto. Sredi leta 2010 je imela občina približno 13.900 prebivalcev, od tega približno 6.950 moških in 6.950 žensk. Po številu prebivalcev se je med slovenskimi občinami uvrstila na 39. mesto. Na kvadratnem kilometru površine občine je živelo povprečno 29 prebivalcev, torej je bila gostota naseljenosti tu manjša kot v celotni državi, kjer znaša 101 prebivalec na km² (SURs, 2010).

Povprečna starost občanov je bila 44,1 leta in tako višja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije, ki znaša 41,6 let. Med prebivalci občine Ilirska Bistrica je bilo število najstarejših tako kot v večini slovenskih občin, tj. večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 158 oseb, starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za to občino višja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo, in sicer je bila 117. Ravno tako pa to razmerje tudi pove, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju hitreje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v vseh slovenskih občinah višja od indeksa staranja za moške. V občini je bilo – tako kot v večini slovenskih občin – med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let; pri moških je bila slika enaka (SURs, 2010).

Slika 2.2: Starostna sestava prebivalcev Slovenije in občine Ilirska Bistrica leta 2010

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Zgornja slika nam pokaže razmerje starostne sestave med prebivalci občine Ilirska Bistrica in prebivalci Slovenije za leto 2010. Opazimo lahko, da je starostna sestava tako pri moških kot pri ženskah od 65 leta dalje pa vse do nad 85 let večja v občini, kot je pri moških in ženskah v državi. Izjema se pokaže le pri ženskah med 65 in 69 letom, saj je razmerje žensk znotraj občine enako razmerju žensk znotraj države. Opazimo lahko tudi, da je tako znotraj občine, kot tudi znotraj države nad 65 letom več žensk kot moških.

2.3 KAKOVOSTNA STAROST

Proces staranja poteka v nas do konca življenja, ne da bi se ga zavedali. Zavedamo se običajno le velikih dejanj, ki puščajo vesele ali malo manj vesele spomine. Po dogodkih največkrat vrednotimo tudi kakovost življenja. Starajo se vse generacije, saj nam vsem teče čas enako hitro od začetka do konca življenja. Vse generacije pa se gibljejo proti starosti, zato smo bolj pozorni na staranje v tretjem življenjskem obdobju ali v starosti. Govorimo torej o kakovostni starosti, toda ob zavedanju, da je človekovo tretje življenjsko obdobje neločljivo povezano z njegovimi srednjimi leti in mladostjo. Če stari ljudje prezrejo mlado in srednjo generacijo v njihovih lastnih radostih in težavah, izgubijo pod seboj stvarna socialna tla, njihovo življenje se izgublja čedalje bolj v socialni praznini, tako da njihova starost ne more biti kakovostna. Isto velja za vsakogar iz mlade in srednje generacije, če ni v živem osebnem stiku s kakim starim človekom, je v njegovem človeškem razvoju pred njim praznina, ki je ne more nič drugega zdravo nadomestiti, ne more se kakovostno razvijati ali starati. Govorimo

torej o kakovostnem staranju in kakovostni starosti tretje generacije, ta pa vključuje povezanost in hkratno kakovostno staranje obeh mlajših generacij (Hojnik-Zupanc 1997, 4; Ramovš 2003, 43).

Prvi pogoj kakovostne starosti je upoštevanje celotnega človeka z vsemi njegovimi razsežnostmi in potrebami, zmožnostmi ter nalogami, pri čemer je potrebno nameniti še posebno pozornost tistim, ki so značilne zlasti za tretje življenjsko obdobje. Drugi pogoj za kakovostno starost pa je upoštevanje dejstva, da je vsak človek edinstven in enkratno.

Za kakovostno staranje današnje srednje generacije, ki bo v prihodnjih letih postala tretja generacija, so potrebni trije pogoji:

- posameznik se mora na starost sam pripraviti;
- civilna družba mora pripraviti sodobne postmoderne socialne mreže za zadovoljevanje vseh človeških potreb na starost;
- država mora s primernimi ukrepi zagotoviti pogoje za pripravo posameznikov na kakovostno staranje ter zagotavljati pravico do osnovne materialne varnosti za vsakega starega človeka (Ramovš 2003, 49).

Kakovostno staranje ovirata danes dve družbeni posebnosti. Prva je sprenevedanje evropske, zlasti ameriške kulture, da se vsak človek stara in da je starost enako obdobje življenja kakor mladost in srednja leta; to sta tabuizacija starosti in marginalizacija starih ljudi. Druga pa je rastoče številčno neravnovesje med generacijami. Že danes je delež starega prebivalstva zelo velik, v prihodnjih letih in desetletjih pa bo starih ljudi na svetu še skoraj dvakrat več. Obe oviri sta obvladljivi, toda na področju miselnosti ljudi, družbene organiziranosti in na materialnem področju bo potrebno še marsikaj storiti (Ramovš 2003, 50).

Ključne domene, ki vključujejo tako pozitivne kot negativne vidike staranja in so pomembne za kakovost življenja starejših, so:

- subjektivno zadovoljstvo, ki predstavlja najpomembnejšo domeno kvalitete življenja,
- fizično okoljski dejavniki, ki predstavljajo nadzor nad fizičnim okoljem posameznika, dostop do pomembnih objektov;
- socialno okoljski dejavniki, kot so družina, družbena omrežja, podpora ...;
- družbeno-ekonomski dejavniki, kot je osebni dohodek in premoženje posameznika, ter prehrana in splošni življenjski standard;
- kulturni dejavnik, psihično počutje posameznika, njegova morala, sreča ...;

- dejavniki osebne avtonomije, ki predstavljajo sposobnost za samo odločanje in nadzor nad samim seboj (Bond in Corner 2004).

Pri zagotavljanju kakovosti in samostojnosti življenja ter vključenosti v okolje ob sprejemljivih stroških ima tehnologija za staro populacijo in uporabnike z različnimi vrstami omejitev pomembno mesto. Služi kot neposreden pripomoček za zmanjševanje vplivov posameznikovih omejitev, obenem pa prispeva tudi k dvigu uspešnosti in učinkovitosti samih storitev. Nove IKT namreč omogočajo časovno-prostorsko krčenje sveta in sinhrono oziroma asinhrono komunikacijo. Uporaba novih IKT starim ljudem v določeni meri omogoči neodvisnost kot tudi večjo stopnjo vključenosti v družbo. Poleg večanja bivalne in societalne kakovosti življenja starih ljudi ima uporaba novih IKT določene učinke tudi na psihično počutje posameznikov (Ramovš 2003, 44–45).

Dejstvo je, da informacijska družba ustvarja ugodne pogoje za bolj neodvisno in kakovostno življenje starostnikov. Pravilno načrtovana in uporabljena IKT lahko pomaga starostnikom, da dlje časa ostanejo aktivni, produktivni in ohranjajo kakovost življenja in ravnotežje. To se nanaša na vsa področja, s katerimi starostniki prihajajo v stik, vključno s področjem zdravstva. Vloga starejšega uporabnika je osredotočena na fazo uporabe IKT rešitev v praksi. Pogoji za uspešno izvrševanje vloge uporabnika pa so: obvladovanje uporabe aplikacij, razpolaganje in obvladovanje pripadajoče IKT opreme s strani uporabnika ter obstoj in delovanje službe za pomoč. Ključni problem starejše generacije je, da praviloma ne pozna (ali ne dovolj) osnovne IKT in aplikacij. Rešitev je najprej v ustreznem izobraževanju in usposabljanju, ki ga je potrebno zagotoviti v fazi vzpostavljanja pogojev za uvedbo in uporabo. Poskrbeti je potrebno tudi za delujoče tehnično okolje, preko katerega bo uporabnik dostopal do storitev informacijskega sistema (Gašperšič 2013, 8).

2.5 PREUČEVANJE STAROSTI

Na odnos do starosti v sodobni družbi je vplival tudi razvoj znanosti 20. Stoletja. Pri tem je nosila pomembno vlogo medicina, saj je v tem obdobju pridobila moč in ugled. Postala je vodilna znanost v skrbi za stare ljudi. Tako danes ni presenetljivo, da stari ljudje pogosto najprej poiščejo pomoč pri zdravniku, in to ne glede na to, kakšne težave imajo. Pri človeku je staranje proces bioloških, psiholoških in socialnih sprememb posameznika, ki vpliva tudi na posameznikovo osebnost in na njegov položaj v družbi. Študijsko se s staranjem ukvarjata gerontologija, veda, ki raziskuje staranje z biološkega in s socialnega vidika, in geriatrija,

veda, ki se ukvarja z zdravstvenimi težavami starejših ljudi. Staranje je torej fiziološki proces, ki se za bitje začne že z oploditvijo, za družbo pa staranje pomeni obdobje v življenju človeka po izpolnitvi določene starosti (Mali 2008, 35; Starejše prebivalstvo v Sloveniji 2010, 8–9).

Gerontehtnologija se nanaša na tehnologijo, ki izpolnjuje potrebe starajoče se družbe, raziskav, razvoja in oblikovanja v inženirskih strokah, ki temeljijo na znanstvenih spoznanjih o procesu staranja. Torej je tehnologija v neposrednem stiku z vpogledom v ambicije in potrebe starajočih se ljudi v njihovem okolju in samem procesu staranja. Bolj formalno rečeno, je gerontehtnologija opredeljena kot proučevanje tehnologije in staranja za zagotavljanje dobrega zdravja, polnega družbenega sodelovanja in neodvisnega življenja v celotnem življenjskem obdobju (Harrington in Harrington 2000, 2).

Harrington in Harrington (Harrington in Harrington 2002, 2–3) pojasnjujeta, da ima gerontehtnologija pet različnih, a pomembnih vlog;

- preventiva zmanjšanih funkcijskih sposobnosti, ki nastanejo zaradi staranja. Tehnologija lahko igra pomembno vlogo pri primarni preventivi, pri kateri se funkcionalna sposobnost ohrani dalj časa, in sekundarni preventivi, kjer se zmanjšajo nezaželene posledice;
- nadomestilo zmanjšanih sposobnosti in spretnosti, ki vključujejo različne tehnike za preceptualne, fizične in kognitivne izgube. Ravno ta vloga gerontologije spada med najbolj razvite in poznane. V to skupino uvrščamo izdelke, kot so očala, namenjena branju, palica za pomoč pri hoji in podobne stvari;
- izboljšanje pogojev življenja in omogočanje novih aktivnost z osnovnim ciljem za čim daljše aktivno in neodvisno življenje brez kakršne koli pomoči drugih. Vloga tehnologije za izpolnjevanje vseh teh potreb je milo rečeno brezmejna, od prilagajanja prostorov do raznoraznih predmetov, ki jih uporabljeno v vsakodnevnem življenju;
- nudenje pomoči tistim, ki skrbijo za starejše ljudi. Najrazličnejši pripomočki za dvigovanje in premeščanje starejših ljudi. Največkrat so ti pripomočki uporabljeni v bolnišnicah in rehabilitacijskih centrih;
- spodbujanje znanstvenih raziskav o procesu staranja. Eden od osnovnih ciljev je, da se okolica, v kateri živimo, in predmeti, ki jih uporabljamo v vsakdanjem življenju, oblikujejo tako, da omogočajo uporabo čim večji populaciji prebivalcev.

3 INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

Pri obravnavanju problema staranja in uporabe tehnologij med starejšimi osebami velikokrat slišimo, da imajo starejši strah pred uporabo modernih tehnologij ter da se upirajo sprejeti le te. Res pa je tudi, da se starostniki nikakor ne bodo nagibali k temu, da bodo med prvimi, ki bi se radi spoznali in naučili uporabljati novo tehnologijo. Šele, ko neka tehnologija postane vsebinsko razumna, in prednosti uporabe tehnologij razumljive, se bodo njihove uporabe posluževali tudi starejši. Ključnega pomena za uspešno uporabo tehnologije med starejšimi osebami je, da jim je tehnologija cenovno dostopna, preprosta za uporabo in da bodo imeli od same uporabe tehnologije neko korist (Alder 2002, 9).

Za starejše so še vedno osnovna sredstva za delo pisalni stroj, mehanski računski stroj ter svinčnik ali kemično pisalo. S tem je večina tudi zaključila svoje delovno obdobje. Navkljub hitremu širjenju in uvajanju sodobne informacijske tehnologije so le redki iz starejše generacije po upokojitvi poprijeli za nov izziv. Mnogim so bili spodbuda otroci in vnuki, ki so jim pomagali. Nekaterim je morda to že prej omogočila tudi služba zaradi prestrukturiranja delovnih mest in kadrov. Večina današnjih starejših pa je ostala s temi znanji na obrobju in tako imamo sedaj situacijo, da zgolj 2 odstotka starejših od 69 let redno uporablja internet. Starejši se bojijo računalniške opreme in računalnika ter to težko pokažejo mlajšim od sebe, saj menijo, da jih bodo imeli za neumne. V civilni družbi smo dovolj zgodaj pričeli spodbujati procese, s katerimi bi starejšim olajšali tovrstne težave in jih postavili na zeleno mesto v svetu informacijskih tehnologij ali informacijske družbe v okviru njihovih potreb (Republika Slovenija Državni svet 2012, 10–14).

3.1 PREDNOSTI UPORABE IKT

Manjkajoča sestavina, ki je potrebna za zagotavljanje uporabe tehnologije med starostniki, je razširjenost žičnih in brezžičnih širokopasovnih povezav, skupaj s strojno in programsko opremo, ki bo omogočila uporabo mreže z visoko hitrostjo, s čimer bodo uporabniki imeli omogočen dostop do raznih storitev. Ko bodo te tehnologije na voljo, bo obsežen spekter aplikacij dostopen za uporabo osebami vseh starosti. Starejše osebe bodo imele od tega napredka zelo velike koristi. Težko je predvideti, katere aplikacije širokopasovnega dostopa se bodo izkazale za najbolj uspešne, ampak večina aplikacij je razmeroma predvidljivih. Delo, ki je še vedno v teku, nam omogoča nekaj namigov o tem, kakšno bi bilo življenje v svetu, v

katerem je povsod prisotna širokopasovna povezava. Kot rezultat je mogoče opredeliti glavne kategorije prednosti, ki so razširjene med starejšimi uporabniki IKT (Alder 2002, 10).

S svojo logiko delovanja napredne IKT omogočajo časovno-prostorsko krčenje sveta, kar pomeni temeljite spremembe v kakovosti izmenjave informacij oziroma znanja med posamezniki. Aktivnost na daljavo je bila včasih mogoča le prek fizičnega premikanja oseb in blaga, sedaj pa napredne IKT omogočajo delovanje na daljavo, kar pomeni, da meje družbenega dogajanja niso več definirane geografsko, ampak predvsem z dosegom računalniških omrežij. Možnost opravljanja storitev na takšen način ima za posledico selitev urbanih opravil, kot so nakupovanje in nekatere upravne storitve. Današnja informacijska družba je tudi 24-urna družba, v kateri so bivanje, delo, izobraževanje in ostale prostočasne dejavnosti individualizirane ter časovno prostorsko razpršene (Lenarčič 2005, 42–46).

Po podatkih MOSS so v septembru 2011 starostniki predstavljali 8,3 odstotke slovenske spletne populacije, kar je več kot 100.000 uporabnikov. V zadnjih letih se odstotek upokojencev med spletnimi uporabniki povečuje, saj se je v 2011 v primerjavi z 2009, ta delež povečal za kar 62 odstotkov. K temu gotovo pripomorejo tudi čedalje pogostejše akcije v smislu računalniškega opismenjevanja starejših (RIS 2011). Med ključnimi prednostmi, ki jih ponujajo IKT starejšim, Adler (Adler 2002, 10–18) izpostavi sledeče: izboljšanje komunikacije med družino in prijatelji, boljše možnosti za vseživljenjsko izobraževanje, neodvisno življenje, izboljšanje dostopnosti do zdravstvenih in medicinskih storitev ter ustvarjanje novih možnosti za preživljanje prostega časa.

3.1.1 KOMUNIKACIJA Z DRUŽINO IN S PRIJATELJI

S starostjo se lahko zmanjšajo stiki z drugimi osebami zaradi upokojitve, selitve otrok, izgube partnerja ali nemobilnosti. Napredne IKT pa starostnikom omogočajo, da so še vedno v stiku s svojimi bližnjimi in da z njimi delijo pomembne trenutke, ne glede na geografsko razdaljo, predvsem pa imajo IKT pomembno vlogo pri starostnikih, ki so zaradi bolezni nemobilni in zaradi tega ne morejo zapustiti svojega stanovanja (Alder 2002, 10–11).

Najpomembnejša funkcija IKT je gotovo komunikacija z drugimi osebami. Tudi starejši niso izjema glede tega, saj jim omogoča preprosto komunikacijo z oddaljenimi sorodniki in prijatelji. S starostjo se lahko zmanjšajo socialni kontakti zaradi upokojitve, selitve otrok, izgube partnerja ali nemobilnosti. Kljub zmanjšanim socialnim kontaktom pa so stari ljudje

vključeni v socialno mrežo, kjer ima oddaljena komunikacija izreden pomen. Omogoča jim namreč pomembno socialno podporo. Nove IKT omogočajo, da si lahko z osebami, katere so geografsko oddaljene, še vedno delijo pomembne informacije, ne glede na razdajo. IKT je posebej pomembna za tiste starostnike, ki iz najrazličnejših razlogov ne morejo več zapustiti svojega doma in jim komunikacija preko IKT pomeni edini izhod v zunanji svet. Tako so lahko še vedno povezani z drugimi osebami, tudi če so geografsko precej ločeni.

Med vsemi tehnološkimi napravami za komunikacijo je med starimi ljudmi še vedno najbolj uporabljen stacionarni telefon, čeprav lahko trdimo, da je tudi mobilni telefon našel svoje mesto med starostniki. Od vseh aplikacij, ki jih svetovni splet ponuja, je med najbolj priljubljenimi pošiljanje elektronske pošte, saj omogoča precej cenejšo komunikacijo z oddaljenimi osebami v primerjavi s telefonom. Pogovarjamo se lahko preko spletnih klepetalnic in različnih socialnih omrežij, ki jih je vsak dan več in njihov razvoj vsak dan še narašča. Med najbolj znane in najbolj uporabljene spadata Skype, Messenger in tudi svetovno znani socialni spletni mreži Facebook in Twitter. Vsem je skupno to, da omogočajo več različnih načinov komuniciranja, od pisanja do pogovora preko spletne kamere, ki omogoča video ali glasovni pogovor. Sodelujemo lahko v različnih forumih, objavljamo fotografije in videoposnetke ter tako spoznavamo nove ljudi, oziroma ohranjamo že obstoječa poznanstva.

3.1.2 IZOBRAŽEVANJE

V svetu se uveljavljajo različne alternativne oblike izobraževanja v lokalni skupnosti, ki ji tradicionalna izobraževalna ponudba ni poznala. Primeri takšnih oblik izobraževanja so medgeneracijski programi, ki dopolnjujejo različne oblike skupnostnega izobraževanja in prostovoljnega dela, ki zmanjšujejo socialno izključenost starejših. V zadnjem času se tudi v Sloveniji pojavljajo medgeneracijski programi, ki povečujejo sodelovanje in interakcijo med generacijami, hkrati pa krepijo socialna omrežja starejših. S pomočjo medgeneracijskih skupin starejši zadovoljujejo nematerialne socialne potrebe, srednja generacija se pripravlja na lastno kakovostno starost, mladi pa odkrivajo modrost življenja pri starejših. V medgeneracijskih programih lahko starejši postanejo pomembna podpora ostalim in spodbujajo druge pri učenju, osebostnem razvoju in aktivnem družbenem življenju. Izobraževanje starejših je danes v političnem smislu obrobna dejavnost, kar se kaže tako na področju financiranja, kot tudi na področju systemske ureditve te dejavnosti. Toda v družbah, ki se vse bolj starajo, bi bilo nujno zagotoviti večstransko strokovno in politično podporo izobraževanju starejših odraslih (Kump in Jelenc Krašovec 2005, 246–248).

3.1.3 ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENE STORITVE

Ni skrivnost, da se populacija oseb, starejših od 65 let iz dneva v dan veča. S starostjo pridejo tudi večje zdravstvene težave in bolezni. IKT omogoča učinkovitejše upravljanje in zagotavljanje zdravstvenega in socialnega varstva ter povečanje možnosti za inovacije na področju zdravstvenih storitev. S staranjem se povečajo stroški zdravstvene oskrbe, še posebej, če so prisotne kronične bolezni ali invalidnost, ki zahtevajo stalni medicinski nadzor. Za varno in samostojno življenje doma potrebujejo redno, kakovostno, predvsem pa pravočasno pomoč svojcev, znancev ali javnih služb. Ena izmed rešitev so storitve oskrbe na daljavo ali telemedicine, ki nadomešča osebne stike med zdravstvenim osebjem in bolnikom. (Komisija Evropskih skupnosti 2007, Alder 2002, 14–16)

Najpreprostejša rešitev je poseben telefon za klic na pomoč, ki je v Sloveniji poznan kot telefon z rdečim gumbom. Rdeči gumb je daljinsko brezžično sprožilo, ki deluje skupaj s posebnim telefonom Lifeline. Telefon je namenjen klicu za pomoč in omogoča, da le s pritiskom na gumb vzpostavite stik s svojcem, sosedom, prijateljem ali znancem. Rdeči gumb se nosi obešen okoli vratu ali kot ročno uro okoli zapestja. Z njim se aktivira telefon tudi iz razdalje 25 metrov (MKS Rdeči gumb 2015).

3.1.4 NEODVISNO ŽIVLJENJE

IKT lahko obravnavamo kot enega od preventivnih dejavnikov institucionalizacije starejše populacije. S tem, ko starejšim ponudimo telekomunikacijska tehnična sredstva in jih naučimo oziroma opogumimo, da jih uporabljajo, jim omogočimo, da ostanejo dalj časa samostojni v svojih stanovanjih in se tako izognejo vsaj za nekaj časa namestitvi v domove za starejše in s tem institucionalizaciji. S pomočjo novih tehnologij lahko ljudje, ki bi bili sicer odvisni od pomoči drugih, dlje časa ohranijo samostojnost in kljub telesnim oviram dosežejo kakovostno starost. Starejši ljudje so v večini primerov bolj zadovoljni, če lahko tudi v pozni starosti ostanejo v domačem okolju. (Hojnik-Zupanc 1999, 158; Eurofamacare consortium 2006).

Maja 2003 se je v Lizboni pričel projekt, imenovan Hiša prihodnosti, ki so ga postavili v Muzeju komunikacij. V okviru projekta so predstavili pripomočke, ki starejšim ljudem omogočajo bolj neodvisno življenje, med katere sodijo: prilagojeni telefoni, ki omogočajo lažje odčitavanje števil, govoreča kuhinja, samodelujoči sesalec in naprave, ki jih upravlja človeški glas. Izpostaviti velja Japonsko, kjer rešitev vse večjih potreb po pomoči in oskrbi

vidijo v razvijanju posebnih robotov, ki bi pomagali pri negi starega človeka. Razvili so robotsko obleko, ki starejšemu s šibkimi mišicami olajša gibanje. Gre za oklepu podoben robot, opremljen s posebnimi senzorji, ki zaznava živčne impulze. Ko želi posameznik premakniti okončino, mu pomaga robot (Lenarčič 2005, 70).

3.1.5 PROSTI ČAS

Kensaku (Kensaku 2010) ugotavlja, da je najpogostejša oblika preživljanja prostega časa pri starejših ljudeh gledanje televizije in poslušanje radia. Pretekle izkušnje kažejo, da je zabava pogost razlog za posvojitve novih oblik modernih tehnologij. Aplikacije za zabavo, ki so namenjene vsem uporabnikom, imajo poseben namen za starostnike in invalide, posebej če obstajajo ovire, ki zmanjšujejo možnosti drugih oblik udeležbe (Cullen in Robinson 1997, 9).

Ogled videoposnetka na računalniku predstavlja neko alternativo obiska kinematografa ali pa izposoje filma v izposojevalnici. Digitalne televizije nam ponujajo možnost ogleda zamujenega televizijskega sporeda tudi do več dni nazaj, prav tako pa si želimo vsebino posnamemo in jo pogledamo, ko nam čas to dopušča. Svetovni splet nam omogoča obisk različnih klepetalnic, kjer lahko spoznavamo nove ljudi in z njimi klepetamo. Zelo veliko je ponudnikov informativnih strani, na katerih lahko spremljamo vsakodnevne novice doma in po svetu. IKT omogočajo starejšim, da izboljšajo svojo komunikacijo z zunanjim svetom in uživajo boljšo kakovost življenja. IKT je lahko vir socialne podpore in omogoča obogatitev življenja preko vseživljenjskega učenja, dostopanja do zdravstvenih informacij, komunikacije s prijatelji in sorodniki.

3.2 DIGITALNI RAZKORAK

Digitalni razkorak se običajno nanaša na razlike med posamezniki, gospodinjstvi, podjetji in geografskimi območji glede možnosti dostopa do informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) ter njihove uporabe. V mednarodni organizaciji OECD digitalni razkorak definirajo kot razkorak med posamezniki, gospodinjstvi, podjetji in regijami na različnih socialno-ekonomskih nivojih glede možnosti in uporabe IKT, s poudarkom na uporabi interneta. Do razkoraka lahko pride zaradi zgodovinskih, socialno-ekonomskih, geografskih, izobraževalnih, vedenjskih in generacijskih dejavnikov ali pa zaradi fizične nezmožnosti posameznikov. Med pomembne dejavnike, ki vplivajo na (ne)uporabo interneta, se uvrščajo tudi vsebine, ki so preko spleta sploh dostopne. Razkorak med uporabniki in neuporabniki bi se verjetno zmanjšal, če bi bile vsebine v večji meri zasnovane za potrebe trenutnih

neuporabnikov. Digitalni razkorak so znanstveniki konceptualizirali predvsem v okviru vzorcev rasne in razredne diskriminacije, ki se kaže v neenakem dostopu do računalnikov in interneta. Ti vzorci pa seveda ne veljajo za vsa področja sveta enako. Digitalni razkorak torej predstavlja novo družbeno neenakost in celo izključenost na podlagi neenakega dostopa do IKT, posebej interneta (Dolničar in drugi 2002, 83; Vehovar in Vukčević 2001, 10).

Digitalni razkorak obstaja tudi v Sloveniji, posebej glede rabe interneta in osebnega računalnika. V zadnjih letih se razkorak tudi ne manjša, temveč se v smislu absolutnih razlik ohranja ali celo veča, predvsem glede na izobrazbo, starost in dohodek. K temu nekoliko prispeva tudi dejstvo, da v Sloveniji zaradi pomanjkanja razvojne politike ni bilo sprejetih dovolj ukrepov za njegovo zmanjšanje. Ker računalnik uporablja manj kot 50 odstotkov, internet pa manj kot odstotkov populacije, se razkorak ne manjša niti samodejno, tako kot na primer pri mobilni telefoniji, kjer je uporabnost v aktivni populaciji že več kot 70 odstotkov. Sodobne države aktivno posegajo v politiko IKT. Seveda pa samo liberalizacija trga telekomunikacij ni dovolj, zato države uporabljajo tudi široko paleto ukrepov za povečanje dostopa in uporabe IKT, kar vpliva na zmanjševanje digitalnega razkoraka (Dolničar in drugi 2002, 102).

Nekaj najpogostejših ukrepov za zmanjševanje digitalnega razkoraka:

- razvoj splošne infrastrukture in spodbujanje konkurence;
- v spodbujanje difuzije IKT med gospodinjstva in posameznike:
- dostop do IKT iz šol in javnih ustanov;
- izobraževanje za uporabo IKT;
- difuzija med podjetji – podpora in izobraževanje za mala podjetja in pomoč v manj razvitih regijah;
- spodbujanje dostopa do interneta pri skupnostih prebivalcev v ruralnih in manj razvitih območjih;
- vladni projekti in ukrepi – elektronske vladne storitve, finančne olajšave ob nakupu računalnika;
- spodbujanje razvoja javnodostopnih točk,
- programi in iniciative za neprivilegirane skupine,
- spodbude gospodinjstvom za nakup računalnikov in tehnologije, ki omogoča hitrejši dostop do interneta (davčne olajšave ipd) (Dolničar in drugi 2002, 102).

Ključni akterji zmanjševanja digitalnega razkoraka so običajno vladne agencije ali ministrstva, izobraževalne institucije, neprofitne organizacije, sindikati, uradi za zaposlovanje, lahko pa tudi zasebna podjetja. Parker navaja (Parker 2000), da obstajata dve načeli politike, ki sta verjetno uporabni po vsem svetu, in sicer vladne spodbude in podpora lokalnim iniciativam ter vladna politika, ki dovoljuje katerikoli komercialni, kooperativni ali vladni entiteti, da nudi dostop ruralnim območjem (Vehovar in Vukčević 2001, 45).

V Sloveniji je digitalni razkorak razmeroma velik, vendar podoben drugim razvitim državam. Najmočnejši vpliv ima izobrazba, sledita starost in dohodek. Določen vpliv imajo tudi delovni status, tip naselja, zakonski stan, kar vse je večinoma posledica dejavnikov dohodka, izobrazbe in starosti. Razlike pa obstajajo tudi glede spola in regije. Geografska lokacija je le eden od dejavnikov, ki vplivajo na posameznike in njihov dostop do IKT. Čeprav IKT zagotavljajo različne prednosti njihove uporabe starostnikom iz podeželskega naselja, njihova uporaba zaostaja za starostniki iz urbanega naselja. Chen in Wellman (2004) ugotovita, da je geografska lega eden od pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na dostop do uporabe interneta, saj imajo urbana naselja imajo možnosti dostopa do interneta, kot ga imajo podeželska. Hindman (2000) prikaže, da so prebivalci urbanih naselij v večjem deležu sprejeli in pričeli uporabljati različne informacijske tehnologije, v primerjavi s prebivalci na podeželju (Vehovar in Vukčević 2001, 3; Acilar 2011, 239).

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), je leta 2001 izvedla raziskavo, ki je temeljila na digitalnem razkoraku. Ugotovljeno je bilo: da imajo večji dostop do interneta prebivalci v urbanih, kot pa prebivalci podeželskih naselij, stroški nakupa so višji in kakovost dostopa je nižja v podeželskih naseljih, prihodki prebivalcev so nižji na podeželju in stroški IKT so relativno višji za skupine z nizkimi dohodki. Razlike v uporabi novih tehnologij, ki temeljijo na spolu so zelo majhne. Stopnja uporabe interneta med moškimi in ženskami je približno enaka, vendar je večina ženskih uporabnic mlajših, medtem ko pa so moški uporabniki večinoma starejši (OECD 2001, 21–24)

3.3 NEUPORABA IKT

Na posedovanje IKT vplivajo različne značilnosti potrošnikov, predvsem njihovi materialni, kognitivni in socialni viri. Materialni viri v strogem pomenu vključujejo finančni proračun gospodinjstva, širše pa se nanašajo tudi na količino prostega časa, ki ga lahko porabimo za IKT. Kognitivni viri so spretnosti, ki jih potrebujemo za uporabo določene tehnologije.

Pojasnjujejo predvsem razlike v uporabi IKT med različnimi izobrazbenimi skupinami, delno pa tudi razlike med starostnimi skupinami. Socialni viri pa so sestavljeni iz dostopa do ljudi, ki sami posedujejo IKT in stopnje, do katere nam lahko ti ljudje posredujejo informacije o IKT (Vehovar in Vukčević 2001, 15).

Osnovni parameter za razvoj uporabe interneta je pripravljenost neuporabnikov, da se v prihodnosti povežejo v svetovni splet. Uporaba interneta pa je zasidrana v družbenih procesih, ki jih lahko opišemo kot transformacijo v informacijsko družbo ali družbo znanja. Skupine, ki so trenutno slabo zastopane med uporabniki interneta, imajo bolj ambivalenten ali celo negativen odnos do informacijske družbe kot ostali, kar pomeni, da nekatere skupine kljub fizičnim možnostim dostopa niso pripravljene uporabljati interneta. Na (ne)uporabo vpliva tudi odnos do interneta in z njim povezanih storitev ter splošno (ne)zanimanje zanje. Pri zanimanju za internet in pri splošnem odobravanju informacijske družbe opazimo iste delitve kot pri njihovi dejanski uporabi – mlajši, bolj izobraženi in premožnejši se zanimajo bolj. Populacijske skupine, ki so preslabo zastopane med uporabniki, se tudi manj zanimajo za uporabo IKT kot tiste, ki so zastopane premočno (Vehovar in Vukčević 2001, 19).

Domneva, da ko posameznik enkrat sprejme uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij, z njim ne preneha, je zelo razširjena. Vendar sta Katz in Aspden (Windrum in Jong, 2000) poskušala ovreči to predpostavko z rezultati empiričnih raziskav. Kot glavni razlogi za prenehanje z uporabo interneta so se izkazali: preveliki stroški, zahtevnost ali dolgočasnost uporabe, izguba institucionalnega dostopa, težave z uporabo interneta, občutek, da so vsebine preveč površne in komercialne ter premajhna hitrost povezave (Vehovar in Vukčević 2001, 19).

Eden od zadržkov starostnikov pri uporabi IKT je dejstvo, da velika večina programske in tudi strojne opreme IKT ni prilagojena starejši populaciji, da bi jo le-ti uporabljali. Lahko bi tudi rekli, da oprema ni bila razvita z mislijo na starejše uporabnike, zaradi česar napredne IKT niso zanimive oziroma uporabne za večino starejših ljudi. Pomembno oviro pri uporabi IKT predstavljajo tudi previsoki stroški nakupa in uporabe tovrstnih tehnologij. Cene napredne tehnologije se iz dneva v dan zmanjšujejo, vendar še vedno presegajo finančne zmogljivosti za veliko večino starejših. Eden izmed poglavitnih razlogov za neuporabo naprednih IKT je tudi neznanje uporabe. Pogoj za uporabo svetovnega spleta je osnovno znanje uporabe računalnika. Večina starejših ljudi je zaključila svoje aktivno izobraževanje in

delovno obdobje v času, ko osebni računalniki še niso bili tako razširjeni (Lenarčič 2005, 42–46).

Večini je lahko internet nedostopen do te mere, da se zdi neupravičeno izključeni iz okolij novih komunikacijskih praks in jih zato dojemajo povsem drugače od tistih, ki se od tega medija distancirajo namerno. Za prve lahko predstavlja internet zaprt, nedostopen in mogoče celo diskriminacijski prostor. Razlogi za ne vključitev pa niso samo posledica v analizi izpostavljenih socialnih in ekonomskih omejitev, pač pa odražajo tudi določeno stopnjo posameznikove samostojne izbire. Prostovoljna distanca je v tem smislu pogojena s posameznikovo oceno o nezanimivosti, neuporabnosti tega medija in ne z občutkom neznanja. Za starejše ljudi je manj verjetno, da bodo uporabljali javno dostopne točke, kot so spletne kavarne, e-šole ipd., kjer lahko dostopajo do IKT. Največja ovira za njihov obisk je neprijeten občutek, saj se na tovrstnih krajih zbirajo mladi, ki so večji uporabe tovrstnih tehnologij (Oblak 2002, 116; Ramovš in Lenarčič 2006, 18–19).

4 ANALIZA

4.1 NAMEN IN CILJ ANALIZE

Z analizo sem hotela ugotoviti, ali obstajajo razlike uporabe IKT med starostniki z različnim tipom prebivanja glede na spol in starost. Postavila sem si štiri okvirna raziskovalna vprašanja, glede na katera sem sestavila anketni vprašalnik. Osredotočila sem se predvsem na uporabo računalnika in mobilnega telefona med starostniki.

Moje glavno raziskovalno vprašanje je bilo, ali obstaja razlika pri uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije med starostniki, glede na tip, naselja v katerem prebivajo. Da bi lažje ugotovila, ali obstajajo razlike, sem se osredotočila na njihovo seznanjenosti z uporabo IKT, neuporabo IKT, namen uporabe IKT ter pripravljenostjo učenja IKT.

4.2 METODOLOGIJA

4.2.1 RAZISKOVALNE ENOTE

Analiza temelji na deskriptivni metodologiji dela, v okviru katere sem pripravila pregled literature, ki mi je predstavljala osnovo za raziskovalno področje. Merski instrument raziskave je predstavljal anketni vprašalnik, ki je vseboval 24 anketnih vprašanj, od tega so bila 4 vprašanja odprtega tipa, kjer sem želela pridobiti opisne odgovore. Ostalih 20 vprašanj pa je bilo zaprtih, z vnaprej določenimi odgovori. Izvedena kvantitativna raziskava je temeljila na vnaprej izbranem vzorcu starostnikov, ki živijo v občini Ilirska Bistrica in so stari vsaj 65 let.

Pridobljene podatke sem analizirala z naprednimi statističnimi analizami, s pomočjo programa za statistično obdelavo podatkov SPSS. Z dobljenimi rezultati sem poskušala odgovoriti na zastavljeno raziskovalno vprašanje. Posamezno enoto raziskovanja v analizi je predstavljal en starostnik, ki prebiva v občini Ilirska Bistrica, in je dopolnil vsaj 65 let.

4.2.2 RAZISKOVALNI VZOREC

Anketirala sem vnaprej izbrane starostnike, katerih nisem osebno poznala. Izpolnjevati so morali dva pogoja, in sicer, da prebivajo v občini Ilirska Bistrica ter da imajo dopolnjenih 65 ali več let. Poskušala sem dobiti ljudi, ki so si različni glede na njihov tip prebivanja. Anketa je zajela 100 starostnikov, starih 65 ali več let.

Anketirance sem glede na starost razvrstila v tri skupine, in sicer v prvo skupino so spadali starostniki od 65 do 75 leta, v drugo skupino od 76 do 85 leta in v zadnjo, tretjo skupino pa

vsi starostniki, ki so starejši od 85 let. Ker me v diplomskem delu zanima ali obstajajo razlike pri uporabi IKT med starostnik, iz urbanega ali podeželskega naselja, sem anketirance razdelila v dve skupini. V prvo skupino so spadali tisti starostnik, ki živijo v urbanem naselju, torej v mestu Ilirska Bistrica, saj je to edino urbano naselje znotraj občine. V drugo skupino pa spadajo starostniki, ki prebivajo v podeželskem naselju znotraj občine.

Analizo sem izvedla s pomočjo anonimnega anketnega vprašalnika. Vsi anketiranci so bili pred izvedbo anketiranja obveščeni in seznanjeni, da je anketiranje v celoti anonimno in popolnoma prostovoljno ter da se bodo podatki, pridobljeni v anketi uporabili izključno za potrebe diplomskega dela. Prav tako pa so bili vsi anketiranci seznanjeni, da lahko kadarkoli odstopijo od anketiranja.

4.3 ZBIRANJE PODATKOV

Za namen izvedbe analize sem oblikovala anketni vprašalnik, s katerim sem želela ugotoviti, v kolikšni meri se starostniki poslužujejo uporabe IKT, in kaj je vzrok za njihovo neuporabo. Anketni vprašalnik je razdeljen na pet sklopov vprašanj. V prvem sklopu sem zajela vprašanja, ki se nanašajo na splošno uporabo računalnika, drugi sklop je namenjen obiskom računalniških tečajev, tretji sklop se navezuje na uporabo svetovnega spleta, četrti sklop na uporabo mobilnega telefona, v zadnjem, petem sklopu pa sem zastavila demografska vprašanja. Pri sestavi vprašalnika sem se trudila, da bi bila vprašanja čim bolj razumljiva. Vprašalnik sem predhodno testirala na manjšem vzorcu, ki je predstavljal v večini starejše sorodnike. Kjer se je pojavilo nerazumevanje sem kasneje vprašanje spremenila, do te mere, da je bilo razumljivo.

Anketiranje je potekalo meseca januarja 2015, in sicer na domu anketirancev. Ker sama ne poznam veliko starostnikov, še posebej takih, starejših od 75 let, so mi prijatelji in znanci predlagali svoje znance, tako da z iskanjem nabora anketirancev nisem imela večjih težav. Prav tako pa je bil odziv posameznikov na povabilo za anketiranje zelo dober. Ker sem anketirala starejše občane, sem se posluževala osebnega anketiranja, kar je predstavlja veliko prednost, saj sem bila ob izvajanju ankete prisotna in sem vprašanja še dodatno obrazložila, če je bilo to seveda potrebno. Pridobljene odgovore sem kasneje vnesla v program za statistično obdelavo podatkov, s pomočjo katerega sem tudi izvedla potrebne statistične analize.

4.4 REZULTATI ANALIZE

Rezultate analize bom predstavila po posameznih sklopih, glede na sklope vprašanih v anketnem vprašalniku. Anketiranih je bilo 100 oseb. Od tega je bilo 60 odstotkov vprašanih iz urbanega naselja in ostalih 40 odstotkov iz podeželskega naselja. 46 odstotkov vseh vprašanih je bilo moškega spola in 54 odstotkov ženskega spola. 47 odstotkov vprašanih je bilo starih med 65 in 75 let, 33 odstotkov starostnikov je bilo starih med 76 in 85 let ter 20 odstotkov je bilo starostnikov starejših od 85 let.

4.4.1 SEZNANJENOST Z UPORABO IKT

Tabela 4.1: Povezave med uporabo računalnika in krajem bivanja

	Ali uporabljate računalnik?		Skupaj	
	da	ne		
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	32 52,5 %	29 47,5 %	61 100,0 %
	Podeželsko naselje	11 28,2 %	28 71,8 %	39 100,0 %
	Skupaj	43 43,0 %	57 57,0 %	100 100,0 %
x ² statistični test	value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
	5,710	1	0,017	

Zgornja tabela nam pokaže, da starostniki, ki prebivajo v urbanem naselju v večji meri uporabljajo računalnik (52,5 odstotka), kot pa starostniki, ki prebivajo na podeželju (28,2 odstotka). S x² statističnim testom (p= 0,017) smo ugotovili, da med uporabo računalnika in krajem bivanja obstaja statistično pomembna razlika.

Tabela 4.2: Povezava med posedovanjem računalnika in krajem bivanja

		Ali imate doma osebni računalnik?		Skupaj
		da	ne	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	32 52,5 %	29 47,5 %	61 100,0 %
	Podeželsko naselje	11 28,2 %	28 71,8 %	39 100,0 %
Skupaj		43 43,0 %	57 57,0 %	100 100,0 %
x ² statistični test		value 5,710	df 1	Asymp. Sig. (2-sided) 0,017

Zgornja tabela nam pokaže, da je odstotek starostnikov, ki prebivajo v urbanem naselju in imajo doma računalnik večji (52,5 odstotka), kot odstotek starostnikov ki imajo doma osebni računalnik in živijo na podeželju (28,2 odstotka). S x² statističnim testom (p= 0,017) smo ugotovili, da med uporabo računalnika in krajem bivanja obstaja statistično velika razlika.

Tabela 4.3: Povezava med uporabo svetovnega spleta in krajem bivanja

		Če uporabljate svetovni splet, kako pogosto ga uporabljate?			Skupaj
		enkrat tedensko	večkrat tedensko	vsak dan	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	2 6,3 %	28 87,5 %	2 6,3 %	32 100,0 %
	Podeželsko naselje	2 18,2 %	6 54,5 %	3 27,3 %	11 100,0 %
Skupaj		4 9,3 %	34 79,1 %	5 11,6 %	43 100,0 %
x ² statistični test		value 5,489	df 2	Asymp. Sig. (2-sided) 0,064	

Zgornja tabela nam pove, da je odstotek uporabe svetovnega spleta med starostniki, ki prebivajo v urbanem naselju bistveno večji (74,4 odstotka) od odstotka starostnikov, ki

prebivajo na podeželju (25,6 odstotka). S χ^2 statističnim testom ($p= 0,064$) smo ugotovili, da statistično velika razlika med uporabo svetovnega spleta in krajem bivanja ne obstaja.

Tabela 4.4: Povezava med uporabo mobilnega telefona in krajem bivanja

		Ali uporabljate mobilni telefon?		Skupaj
		da	ne	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	45 73,8 %	16 26,2 %	61 100,0 %
	Podeželsko naselje	24 61,5 %	15 38,5 %	39 100,0 %
Skupaj		69 69,0 %	31 31,0 %	100 100,0 %
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
x ² statistični test		1,664	1	0,197

Glede na rezultate predstavljene v zgornji tabeli, lahko trdimo da starostniki, ki živijo v urbanem naselju (73,8 odstotka) v večji meri uporabljajo mobilni telefon, kot starostniki iz podeželskega tipa naselja (61,5 odstotka). S χ^2 statističnim testom ($p= 0,197$) smo ugotovili, da statistično velika razlika med uporabo mobilnega telefona in krajem bivanja ne obstaja.

Tabela 4.5: Povezava med uporabo računalnika, spolom in krajem bivanja

Vaš kraj prebivanja?		Ali uporabljate računalnik?		Skupaj	
		da	ne		
Urbano naselje	Spol	moški	15 44,1 %	19 55,9 %	34 100,0 %
		ženski	17 63,0 %	10 37,0 %	27 100,0 %
	skupaj	32 52,5 %	29 47,5 %	61 100,0 %	
Podeželsko naselje	Spol	moški	4 33,3 %	8 66,7 %	12 100,0 %
		ženski	7 25,9 %	20 74,1 %	27 100,0 %
	skupaj	11 28,2%	28 71,8%	39 100,0 %	
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
x ² statistični test		2,143	1	0,143	
x ² statistični test		0,225	1	0,635	

Že prej smo ugotovili, da starostniki iz urbanega naselja v večji meri uporabljajo računalnik kot starostniki iz podeželskega tipa naselja. Sedaj pa me je zanimalo, kakšne so razlike uporabe računalnika med spoloma glede na njihov kraj bivanja. Zanimivo je dejstvo, da med starostniki, ki prihajajo iz urbanega tipa naselja, bolj uporabljajo računalnik ženske (63,0 odstotka) kot moški (44,1 odstotka). Ravno obratno pa je pri starostnikih iz podeželskega tipa naselja, saj je odstotek moških (33,3 odstotka), ki uporabljajo računalnik večji kot odstotek žensk (25,9 odstotka), ki uporabljajo računalnik. Zgornja tabela nam pokaže, da smo s χ^2 statističnim testom ($p= 0,143$) ugotovili, da med uporabo računalnika, spolom in krajem bivanja statistično velika razlika ne obstaja. Prav tako pa lahko iz tabele razberemo, da smo tudi pri povezavi med uporabo računalnika, spolom in krajem bivanja s χ^2 statističnim testom ($p= 0,635$) ugotovili, da tudi tukaj statistično velika razlika ne obstaja.

Tabela 4.6: Povezava med uporabo mobilnega telefona, spolom in krajem bivanja

Vaš kraj prebivanja?		Ali uporabljate mobilni telefon?		Skupaj	
		da	ne		
Urbano naselje	Spol	moški	25 73,5 %	9 26,5 %	34 100,0 %
		ženski	20 74,1 %	7 25,9 %	27 100,0 %
	Skupaj	45 73,8 %	16 26,2 %	61 100,0 %	
Podeželsko naselje	Spol	moški	6 50,0 %	6 50,0 %	12 100,0 %
		ženski	18 66,7 %	9 33,3 %	27 100,0 %
	Skupaj	24 61,5 %	15 38,5 %	39 100,0 %	
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
x ² statistični test		0,002	1	0,962	
x ² statistični test		0,975	1	0,323	

Iz zgornje tabele smo ugotovili, da se starostniki iz urbanega tipa naselja v večji meri poslužujejo uporabe mobilnega telefona kot starostniki iz podeželskega tipa naselja. Tabela 11 pa nam pokaže, da znotraj urbanega naselja mobilni telefon uporabljajo v večji meri ženske (74,1 odstotka) kot moški (73,5 odstotka). Isto lahko trdimo tudi za podeželski tip naselja, saj tudi tukaj ženske (66,7 odstotka) v večji meri uporabljajo mobilni telefon kot moški (50,0 odstotka). Iz tabele lahko vidimo tudi, da smo s χ^2 statističnim testom ($p=0,962$) ugotovili, da med uporabo mobilnega telefona, spolom in krajem bivanja statistično velika razlika ne obstaja. Obenem pa lahko iz tabele razberemo, da smo tudi pri povezavi med uporabo mobilnega telefona, spolom in krajem bivanja s χ^2 statističnim testom ($p=0,323$) ugotovili, da tudi tukaj statistično velika razlika ne obstaja.

Iz ugotovitev lahko sklepam, da je seznanjenost z uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije med starostniki iz urbanega naselja večja kot pri starostnikih iz podeželskega naselja. To trditev lahko potrdim s tem, da starostniki iz urbanega naselja v večji meri uporabljajo računalnik, svetovni splet in mobilni telefon kot starostniki iz podeželskega naselja. Prav tako ima več starostnikov iz urbanega naselja doma osebni računalnik kot pa

starostniki iz podeželja. Zanimivo je bilo tudi dejstvo, da se uporabe računalnika v urbanem naselju bolj poslužujejo ženske kot moški, v podeželskem naselju pa ravno obratno, več je moških kot žensk, ki uporabljajo računalnik. Pri uporabi mobilnega telefona je tako v urbanem, kot v podeželskem naselju razmerje uporabe med spoloma enako. Ženske v večji meri uporabljajo mobilni telefon kot moški.

4.4.2 NEUPORABA IKT

Največ starostnikov je mnenja, da je računalnik namenjen mlajšim, in da so za njegovo uporabo prestari, takih je bilo 45 odstotka vprašanih, sledijo tisti anketiranci, ki računalnika ne uporabljajo zaradi svojega neznanja uporabe računalnika. Teh je bilo 25 odstotkov vprašanih. Naslednji so tisti anketiranci, ki nimajo interesa za uporabo računalnika. Takih je bilo 20 odstotkov in 10 odstotkov vprašanih je bilo tistih, ki računalnika ne uporabljajo, ker jim ta predstavlja prevelik finančni strošek.

Tabela 4.7: Povezava med željo po uporabi računalnika in krajem prebivanja

		Če računalnika ne uporabljate, ali bi ga želeli uporabljati?		Skupaj
		da	ne	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	14 48,3 %	15 51,7 %	29 100,0 %
	Podeželsko naselje	5 17,9 %	23 82,1 %	28 100,0 %
Skupaj		19 33,3 %	38 66,7 %	57 100,0 %
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
x ² statistični test		5,932	1	0,015

Iz zgornje tabele lahko razberemo, da je več starostnikov (48,3 odstotka) ki živijo v urbanem naselju, takih, da si želijo, da bi znali uporabljati računalnik v primerjavi s starostniki, ki živijo v podeželskem naselju (17,9 odstotkov). Iz tabele lahko vidimo, da smo s x² statističnim testom (p= 0,015) ugotovili da med željo po uporabi računalnika in krajem bivanja obstaja statistično velika razlika.

Glavni razlog za neudeležbo na računalniškem tečaju predstavlja nezainteresiranost anketirancev, saj je takih kar 55 odstotkov vprašanih. Drugi razlog je premalo prostega časa,

takih je 30 odstotkov anketiranih. Najmanj pa je tistih anketirancev, ki se računalniškega tečaja ne bi udeležili zaradi strahu pred uporabo novejših tehnologij, teh je bilo 15 odstotkov vseh vprašanih.

Tabela 4.8: Povezava med željo po udeležbi na računalniškem tečaju in kraju bivanja

		Ali bi si želeli možnosti udeležbe na računalniškem tečaju?		Skupaj
		da	ne	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	4 44,4 %	5 55,6 %	9 100,0 %
	Podeželsko naselje	22 78,6 %	6 21,4 %	28 100,0 %
Skupaj		26 70,3 %	11 29,7 %	37 100,0 %
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
x ² statistični test		3,797	1	0,051

Iz zgornje tabele lahko razberemo, da je v podeželskem naselju več starostnikov (78,6 odstotkov) ki bi si želeli, da bi imeli možnost udeležbe na računalniškem tečaju kot pa pri tisti starostnikih (44,4 odstotka), ki živijo v urbanem naselju. Iz tabele lahko vidimo, da smo s x² statističnim testom (p= 0,051) ugotovili da med željo po udeležbi na računalniškem tečaju in krajem bivanja ne obstaja statistično pomembna razlika.

Najpogostejši razlog, da starostniki ne uporabljajo mobilnega telefona je nezainteresiranost za uporabo. Teh je bilo 33 odstotkov anketirancev. Sledili so tisti starostniki, ki mobilnega telefona ne uporabljajo zaradi neznanja uporabe; teh je bilo 27 odstotkov. Potem sledijo tisti, ki jih pri uporabi ovirajo veliki stroški nakupa mobilnega telefona; teh je bilo 24 odstotkov. Nazadnje so tisti, ki mobilnega telefona ne uporabljajo zaradi strahu pred uporabo. Le teh je bilo 16 odstotkov.

Tabela 4.9: Povezava med željo po uporabi mobilnega telefona in krajem bivanja

		Če mobilnega telefona ne uporabljate, ali bi si ga želeli uporabljati?		Skupaj
		da	ne	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	7 43,8 %	9 56,3 %	16 100,0 %
	Podeželsko naselje	6 26,1 %	17 73,9 %	23 100,0 %
Skupaj		13 33,3 %	26 66,7 %	39 100,0 %
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
x ² statistični test		1,325	1	0,250

Na podlagi zgornje tabele lahko trdimo, da je v urbanem naselju več starostnikov (43,8 odstotka), ki si želijo uporabljati mobilni telefon, kot pa je starostnikov (26,1 odstotka), ki bi radi uporabljali mobilni telefon in živijo v podeželskem naselju. Iz zgornje tabele je razvidno, da smo s x² statističnim testom (p= 0,250) ugotovili da med željo po uporabi mobilnega telefona in krajem bivanja statistično velika razlika ne obstaja.

Glede na vse ugotovitve lahko trdim, da je želja po učenju in uporabljanju IKT med starostniki bistveno večja pri tistih, ki prebivajo v mestnem naselju kot pa tistih, ki prebivajo v podeželskem naselju. Razlogi za neuporabo IKT so bili sledeči: najpogostejši razlog za neuporabo IKT je ta, da starostniki nimajo interesa za uporabo. Drugi večji razlog pa je, da starostniki IKT ne uporabljajo zaradi njihovega neznanja uporabe. Glede na ugotovitve iz križnih tabel lahko trdim, da v urbanem naselju med starostniki obstaja večja želja po uporabi IKT kot pa pri starostnikih iz podeželskega naselja. Tako pri želji po uporabi računalnika kot pri želji po uporabi mobilnega telefona je bilo iz urbanega naselja več starostnikov, ki bi si želeli, da bi omenjeni tehnologiji znali uporabljati. Zanimiva pa je tudi ugotovitev, da je v podeželskem naselju več starostnikov kot v urbanem naselju, ki bi si želeli, da bi imeli možnost udeležiti se računalniškega tečaja.

4.4.3 UPORABA IKT

Tabela 4.10: Povezava med pogostostjo uporabe računalnika in krajem bivanja

		Kako pogosto se poslužujete uporabe računalnika?			Skupaj
		večkrat mesečno	enkrat tedensko	večkrat tedensko	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	2 6,3 %	7 21,9 %	23 71,9 %	32 100,0 %
	Podeželsko naselje	1 9,1 %	3 27,3 %	7 63,6 %	11 100,0 %
Skupaj		3 7,0 %	10 23,3 %	30 69,8 %	43 100,0 %
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
x ² statistični test		0,277	2	0,871	

Na podlagi rezultatov iz zgornje tabele lahko trdimo, da starostniki ne glede na kraj bivanja najpogosteje uporabljajo računalnik večkrat tedensko, s tem da je odstotek starostnikov (71,9 odstotka) ki živijo v urbanem naselju večji od odstotka starostnikov (63,6 odstotka) iz podeželskega naselja. Iz zgornje tabele je razvidno, da smo s x² statističnim testom (p= 0,871) ugotovili da med pogostostjo uporabe računalnika in krajem bivanja statistično velika razlika ne obstaja.

Tabela 4.11: Povezava med znanjem uporabe računalnika in krajem bivanja

		Če računalnik uporabljate, kako bi ocenili vaše znanje uporabe računalnika?			Skupaj
		zelo slabo	slabo	dobro	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	4 12,5 %	6 18,8 %	22 68,8 %	32 100,0 %
	Podeželsko naselje	0 0,0 %	1 9,1 %	10 90,9 %	11 100,0 %
Skupaj		4 9,3 %	7 16,3 %	32 74,4 %	43 100,0 %
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
x ² statistični test		2,384	2	0,304	

Iz zgornje tabele lahko razberemo, da so vsi starostniki svoje znanje uporabe računalnika ocenili z največ dobrim. Prav nihče od anketiranih starostnikov ne meni, da je njegovo znanje zelo dobro. Med tistimi, ki svoje znanje ocenjujejo z dobro, je bil večji odstotek tistih starostnikov (90,9 odstotka), ki prihajajo iz podeželskega naselja in menijo da je njihovo znanje dobro, kot pa odstotek starostnikov (68,8 odstotka), ki prihajajo iz urbanega naselja. Iz zgornje tabele lahko razberemo, da smo s χ^2 statističnim testom ($p= 0,304$) ugotovili, da med znanjem uporabe računalnika in krajem bivanja statistično velika razlika ne obstaja.

Tabela 4.12: Povezava med pogostostjo uporabe mobilnega telefona in kraja bivanja

		Kako pogosto uporabljate mobilni telefon?		Skupaj
		večkrat tedensko	vsak dan	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	45 100,0 %	0 0,0 %	45 100,0 %
	Podeželsko naselje	11 68,8 %	5 31,3 %	16 100,0 %
Skupaj		56 91,8 %	5 8,2 %	61 100,0 %
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
χ^2 statistični test		15,318	1	0,000

Zgoraj prikazana tabela nam pove, da anketirani starostniki, mobilni telefon najpogosteje uporabljajo vsak dan ali večkrat tedensko. Vsakodnevne uporabe mobilnega telefona se poslužuje 31,3 odstotka vprašanih starostnikov, ki prihajajo iz podeželskega naselja. Medtem ko pa, iz urbanega naselja prav noben starostnik mobilnega telefona ne uporablja vsak dan. Večkrat tedensko mobilni telefon uporablja vseh 100 odstotkov starostnikov iz urbanega naselja, medtem ko pa je starostnikov iz podeželskega naselja 68,8 odstotka. Glede na rezultate lahko sklepam, da v podeželskem naselju starostniki bolj pogosto uporabljajo mobilni telefon. Iz tabele lahko vidimo, da smo s χ^2 statističnim testom ($p= 0,000$) ugotovili, da med pogostostjo uporabe mobilnega telefona in krajem bivanja obstaja statistično velika razlika.

Tabela 4.13: Povezava med znanjem uporabe mobilnega telefona in krajem bivanja

		Kako bi ocenili vaše znanje uporabe mobilnega telefona?		Skupaj
		slabo	dobro	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	13 28,9 %	32 71,1 %	45 100,0 %
	Podeželsko naselje	5 31,3 %	11 68,8 %	16 100,0 %
Skupaj		18 29,5 %	43 70,5 %	61 100,0 %
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
x ² statistični test		0,032	1	0,859

Zanimivo je dejstvo, da prav nihče izmed anketiranih starostnikov svoje znanje uporabe mobilnega telefona ne ocenjuje kot zelo slabo ali zelo dobro. Na podlagi rezultatov iz zgornje tabele lahko trdim, da svoje znanje uporabe mobilnega telefona najboljše ocenjujejo starostniki iz urbanega tipa naselja. 71,1 odstotka anketirancev iz urbanega naselja je svoje znanje ocenilo kot dobro, medtem ko pa svoje znanje z dobrim ocenjuje 68,8 odstotka starostnikov iz podeželskega tipa naselja. Iz zgornje tabele lahko razberemo tudi, da smo s x² statističnim testom (p= 0,859) ugotovili, da med znanjem uporabe mobilnega telefona in krajem bivanja ne obstaja statistično pomembna razlika.

Tabela 4.14: Povezave med namenom uporabe mobilnega telefona in krajem bivanja

		Uporabo katerih storitev, poleg klicev, se najpogosteje poslužujete na mobilnem telefonu?			Skupaj
		Pošiljanje SMS sporočil	brskanje po internetu	fotografiranje, snemanje videoposnetkov	
Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	31 68,9 %	1 2,2 %	13 28,9 %	45 100,0 %
	Podeželsko naselje	6 37,5 %	0 0,0 %	10 62,5 %	16 100,0 %
Skupaj		37 60,7 %	1 1,6 %	23 37,7 %	61 100,0 %
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
x ² statistični test		5,809	2	0,055	

Iz zgornje tabele lahko razberemo, da starostniki (68,9 odstotka) v urbanem naselju poleg klicev, mobilni telefon najpogosteje uporabljajo za pošiljanje SMS sporočil. Starostniki (62,5 odstotka) iz podeželskega naselja pa, poleg klicev, mobilni telefon najpogosteje uporabljajo za fotografiranje oziroma snemanje videoposnetkov. Iz zgornje tabele, lahko razberemo, da smo s χ^2 statističnim testom ($p = 0,055$) ugotovili, da med namenom uporabe mobilnega telefona in krajem bivanja anketiranih starostnikov statistično velika razlika ne obstaja.

Glede na rezultate lahko podamo naslednje ugotovitve. Starostniki iz urbanega naselja se uporabe računalnika poslužujejo bolj pogosto kot starostniki iz podeželskega naselja. Svoje znanje uporabe računalnika pa starostniki iz podeželskega naselja ocenjujejo boljše, kot ga ocenjujejo starostniki iz urbanega naselja. Pri uporabi mobilnega telefona pa je rezultat čisto drugačen. Starostniki iz podeželskega naselja bolj pogosto uporabljajo mobilni telefon kot starostniki iz urbanega naselja, svoje znanje uporabe mobilnega telefona pa starostniki iz urbanega naselja ocenjujejo boljše kot starostniki iz podeželskega naselja.

4.4.4 UČENJE IKT

Tabela 4.15: Povezava med možnostjo udeležbe na računalniškem tečaju, spolom in krajem bivanja

Spol		Ali imate možnost, da se udeležite računalniškega tečaja?			Skupaj	
		da	ne	ne vem		
moški	Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	29 85,3 %	3 8,8 %	2 5,9 %	34 100,0 %
		Podeželsko naselje	4 33,3 %	0 0,0 %	8 66,7 %	12 100,0 %
	Skupaj	33 71,7 %	3 6,5 %	10 21,7 %	46 100,0 %	
ženski	Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	23 85,2 %	2 7,4 %	2 7,4 %	27 100,0 %
		Podeželsko naselje	7 25,9 %	6 22,2 %	14 51,9 %	27 100,0 %
	Skupaj	30 55,6 %	8 14,8 %	16 29,6 %	54 100,0 %	
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)		
x ² statistični test		19,470	2	0,000		
x ² statistični test		19,355	2	0,000		

Zgornja tabela nam pove, da so prav tako moški (85,3 odstotka) kot ženske (85,2 odstotka), ki prebivajo v urbanem naselju bolj informirani o možnosti obiska računalniškega tečaja, kot so moški (33,3 odstotka) in ženske (25,9 odstotka) iz podeželskega naselja. Glede na rezultate, predstavljene v zgornji tabeli, lahko trdimo, da smo s x² statističnim testom (p= 0,000) ugotovili, da med možnostjo udeležbe na računalniškem tečaju, spolom in urbanim naseljem, kot krajem bivanja obstaja statistično velika razlika. Prav tako pa lahko trdimo, da smo s x² statističnim testom (p= 0,000) ugotovili, da med možnostjo udeležbe na računalniškem tečaju, spolom in podeželskim naseljem, kot krajem bivanja obstaja statistično velika razlika.

Tabela 4.16: Povezave med udeležbo na računalniškem tečaju, spolom in krajem bivanja

Spol		Ali ste se tečaja v preteklosti že udeležili?		Skupaj	
		da	ne		
moški	Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	5 15,6 %	27 84,4 %	32 100,0 %
		Podeželsko naselje	3 50,0 %	3 50,0 %	6 100,0 %
	Skupaj	8 21,1 %	30 78,9 %	38 100,0 %	
ženski	Vaš kraj prebivanja?	Urbano naselje	10 40,0 %	15 60,0 %	25 100,0 %
		Podeželsko naselje	18 75,0 %	6 25,0 %	24 100,0 %
	Skupaj	28 57,1 %	21 42,9 %	49 100,0 %	
		value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
x ² statistični test		3,592	1	0,058	
x ² statistični test		69,125	1	0,013	

Iz tabele lahko razberemo, da so se moški (50,0 odstotka) in ženske (75,0 odstotka) ki živijo v podeželskem naselju v večji meri udeleževali računalniških tečajev kot pa moški (15,6 odstotka) in ženske (40,0 odstotka) iz urbanega naselja. Glede na rezultate iz zgornje tabele lahko trdimo, da smo s x² statističnim testom (p= 0,058) ugotovili, da med udeležbo na računalniškem tečaju, spolom in krajem bivanja statistično velika razlika ne obstaja. Prav tako, pa lahko trdimo tudi, da smo s x² statističnim testom (p= 0,013) ugotovili, da med udeležbo na računalniškem tečaju, spolom in krajem bivanja obstaja statistično velika razlika.

Iz rezultatov lahko trdimo, da so starostniki, ne glede na spol, ki prebivajo v urbanem naselju veliko bolj informirani in seznanjeni, da imajo možnost udeležiti se računalniškega tečaja kot pa starostniki iz podeželskega tipa naselja. Prav tako pa so se, ne glede na spol, računalniških tečajev udeleževali tako starostniki iz podeželskega naselja kot tisti iz urbanega.

5 ZAKLJUČEK

Namen moje analize je bil ugotoviti, ali obstajajo razlike glede uporabe IKT med starostniki, ki živijo v urbanem naselju in tistimi, ki živijo v podeželskem naselju občine Ilirska Bistrica. Da bi razlike dokazala, sem rezultate analize predstavila po posameznih sklopih. V prvem sklopu analize sem se spraševala, ali obstajajo razlike med starostniki o seznanjenosti z uporabo IKT, glede na različen kraj prebivanja. Ugotovila sem, da razlike obstajajo, saj se tisti starostniki, ki prebivajo v urbanem naselju, v večji meri poslužujejo uporabe IKT. Prav tako pa ima tudi več starostnikov iz urbanega naselja doma v lasti osebni računalnik. Razlike obstajajo tudi med spoloma, saj se ženske bolj poslužujejo uporabe mobilnega telefona, moški pa računalnika. Hindman (2000) trdi, da so prebivalci urbanih naselij v večjem deležu sprejeli in pričeli uporabljati različne informacijske tehnologije, v primerjavi s prebivalci na podeželju (Acilar 2011, 239).

V drugem sklopu sem se osredotočila na neuporabo IKT, in željo starostnikov po uporabi le teh tehnologij. Analiza je pokazala, da se je največ razlogov za neuporabo nanašalo na starost, saj je velika večina menila, da so za uporabo prestari, in da je računalnik namenjen mlajšim generacijam. Sledili so razlogi, povezani z nezainteresiranostjo uporabe. Starostniki so bili mnenja, da jim uporaba računalnika ne koristi in da si z njegovo uporabo nimajo kaj pomagati. Navedli pa so tudi veliko razlogov glede neznanja uporabe, in da jim sam nakup računalnika predstavlja velik finančni zalogaj. Analiza je tudi pokazala, da velika večina starostnikov, ki računalnika ne uporabljajo, nimajo nobene želje, da bi računalnik uporabljali. Razlogi za neudeležbo na tečaju računalništva so bili podobni tistim razlogom za neuporabo računalnika. Največ starostnikov je navedlo razlog za neudeležbo na tečaju to, da jih sama uporaba računalnika ne zanima. Zanimiva je bila tudi ugotovitev, da za udeležbo na računalniškem tečaju nimajo časa, in da imajo nekateri strah pred uporabo računalnika.

Van der Kamp (Van der Kamp in Scheeren 1997) razloži, da starost vpliva na udeležbo odraslih v izobraževanju, vendar so razlike znotraj posameznih starostnih skupin mnogo večje kot razlike med starostnimi skupinami. Starejši, ki so bili v celotnem življenjskem ciklu učno dejavni, bodo sorazmerno dejavni tudi v pozni starosti. Spremeni pa se namen, cilj in intenzivnost njihove dejavnosti. Pomanjkanje časa in stroške izobraževanja navajajo odrasli pogosteje kot druge ovire za izobraževanje, dejanski vpliv teh dejavnikov pa lahko vrednotimo le s poglobljeno analizo značilnosti udeležencev izobraževanja (Kump in Jelenc Krašovec 2009, 22–25).

Analiza je med drugim pokazala tudi, da se starostniki za uporabo mobilnega telefona ne odločajo iz podobnih razlogov kot za neuporabo računalnika. Najpogostejši razlog za neuporabo mobilnega telefona je bil ta, da s telefonom ne zanjo pravilno ravnati. Sledili so razlogi, povezani z nezanimanjem, in s samim strahom pred uporabo IKT. Lenarčič pojasni, da pomembno oviro pri uporabi IKT predstavljajo tudi previsoki stroški nakupa in uporabe tovrstnih tehnologij. Cene napredne tehnologije se iz dneva v dan zmanjšujejo, vendar še vedno presegajo finančne zmogljivosti za veliko večino starejših. Eden izmed poglavitnih razlogov za neuporabo naprednih IKT je tudi neznanje uporabe (Lenarčič 2005, 42–46).

Ker me je predvsem zanimalo, ali obstajajo razlike med starostniki glede na tip naselja, sem z analizo ugotovila, da v urbanem naselju med starostniki obstaja večja želja po uporabi IKT kot pa pri starostnikih iz podeželskega naselja. Tako pri želji po uporabi računalnika, kot pri želji po uporabi mobilnega telefona je bilo iz urbanega naselja več starostnikov, ki bi si želeli, da bi omenjeni tehnologiji znali uporabljati. Zanimiva pa je bila tudi ugotovitev, da je v podeželskem naselju več starostnikov kot v urbanem naselju, ki bi si želeli, da bi imeli možnost udeležiti se računalniškega tečaja. Dejstvo je, da informacijska družba ustvarja ugodne pogoje za bolj neodvisno in kakovostno življenje starostnikov. Pravilno načrtovana in uporabljena IKT lahko pomaga starostnikom, da dlje časa ostanejo aktivni, produktivni in ohranjajo kakovost življenja in ravnotežje. To se nanaša na vsa področja, s katerimi starostniki prihajajo v stik. (Gašperšič 2013, 8).

Ugotovljeno bi lahko potrdila s tem, da imajo starostniki iz urbanega naselja veliko boljše možnosti dostopanja do IKT, kot pa ga imajo starostniki iz podeželja. Vehovar in Vukčević (Vehovar in Vukčević 2001, 19) izpostavita razloge, zakaj starostniki prenehajo z uporabo IKT. Glavni razlogi so preveliki stroški, zahtevnost ali dolgočasnost uporabe, izguba institucionalnega dostopa, težave z uporabo interneta, občutek, da so vsebine preveč površne in komercialne ter premajhna hitrost povezave. Ramovš in Lenarčič navedeta, da je za stare ljudi je manj verjetno, da bodo uporabljali javnodostopne točke, kot so spletne kavarne, e-šole ipd., kjer lahko dostopajo do IKT. Največja ovira za njihov obisk je neprijeten občutek, saj se na tovrstnih krajih zbirajo mladi, ki so večji uporabe tovrstnih tehnologij (Ramovš in Lenarčič 2006, 18-19).

Analizo sem nadaljevala z naslednjim sklopom, v katerem sem se osredotočila na pogostost uporabe IKT, in na njihovo znanje uporabe. Analiza je pokazala, da se starostniki iz urbanega naselja uporabe računalnika poslužujejo bolj pogosto kot starostniki iz podeželskega naselja.

Pri uporabi mobilnega telefona pa je rezultat čisto drugačen. Starostniki iz podeželskega naselja pa bolj pogosto uporabljajo mobilni telefon kot starostniki iz urbanega naselja. Večina starostnikov svoje znanje uporabe računalnika ocenjuje kot dobro. Najbolj pogosto se starostniki na svetovnem spletu poslužujejo pregledovanja novic in raznoraznih informacij, sledi pošiljanje elektronske pošte ter komuniciranje preko spletnih omrežij. Poleg osnovne funkcije klicanja, ki jo omogoča mobilni telefon, starostniki najbolj pogosto uporabljajo možnost pošiljanja SMS sporočil, fotografiranja in snemanja videoposnetkov, nekaj pa jih tudi uporablja mobilni telefon kot orodje za dostop do svetovnega spleta.

Med ključnimi prednostmi, ki jih ponujajo IKT starejšim, Adler izpostavi sledeče: izboljšanje komunikacije med družino in prijatelji, boljše možnosti za vseživljenjsko izobraževanje, neodvisno življenje, izboljšanje dostopnosti do zdravstvenih in medicinskih storitev ter ustvarjanje novih možnosti za preživljanje prostega časa. Napredne IKT starostnikom omogočajo, da so še vedno v stiku s svojimi bližnjimi in da z njimi delijo pomembne trenutke, ne glede na geografsko razdaljo, predvsem imajo IKT pomembno vlogo pri starostnikih, ki so zaradi bolezni nemobilni in zaradi tega ne morejo zapustiti svojega stanovanja (Alder 2002, 10–18).

Zadnji sklop se je nanašal na seznanjenost starostnikov o možnosti udeležbe na računalniškem tečaju, in na sami udeležbi tečaja. Rezultati so pokazali, da so starostniki, ne glede na spol, ki prebivajo v urbanem naselju veliko bolj informirani in seznanjeni, da imajo možnost udeležiti se računalniškega tečaja kot pa starostniki iz podeželskega tipa naselja. Ugotovitev bi lahko potrdila tudi s tem, da so starostniki iz urbanega naselja veliko bolj v središču dogajanja, kot pa so tisti starostniki iz podeželja, in tudi zato imajo veliko večji dostop do informacij o dogajanju iz prve roke, saj so v veliki večini računalniški tečaji organizirani v mestu in zelo redko na podeželju. Ključni problem starejše generacije je, da praviloma ne pozna (ali ne dovolj) osnovne IKT in aplikacij. Rešitev je najprej v ustreznem izobraževanju in usposabljanju, ki ga je potrebno zagotoviti v fazi vzpostavljanja pogojev za uvedbo in uporabo. Poskrbeti je potrebno tudi za delujoče tehnično okolje, preko katerega bo uporabnik dostopal do storitev informacijskega sistema (Gašperšič 2013, 8).

Prav tako pa so se ne glede na spol, računalniških tečajev v preteklosti udeleževali tako starostniki iz podeželskega naselja kot tisti iz urbanega. Že prej sem med analizo dokazala, da so starostniki iz urbanega naselja veliko bolj seznanjeni z uporabo IKT, in da jo tudi v večji

meri uporabljajo. Zato se tudi računalniških tečajev udeležujejo v manjši meri, kot se jih tisti iz podeželja. Alder pri obravnavanju problema staranja in uporabe tehnologij med starejšimi osebami izpostavi, da velikokrat slišimo, da imajo starejši strah pred uporabo modernih tehnologij, in da se upirajo sprejeti le-te. Bi že držalo, da se starostniki nikakor ne bodo nagibali k temu, da bodo med prvimi, kateri bi se radi spoznali z novo tehnologijo in se jo naučili uporabljati. Šele tedaj, ko bo neka tehnologija postala vsebinsko razumna in prednosti uporabe tehnologij razumljive, se bodo njihove uporabe v večji meri posluževali tudi starejši (Alder 2002, 9).

Tekom diplomskega dela sem na podlagi pregleda najrazličnejše literature skušala ugotoviti, kako moderne tehnologije starostnikom izboljšajo življenje. Ugotovila sem, da IKT starostnikom omogoča neomejene možnosti za komunikacijo, iskanje novih informacij in ohranjanje poznanstev. Najpogostejši razlog za neuporabo IKT med starostniki je neznanje uporabe in strah pred samo uporabo. Razlog je predvsem v dejstvu, da se starostniki v preteklosti niso v tolikšni meri srečevali z uporabo modernih tehnologij, zato je njim ta uporaba različnih tehnologij še danes velika neznanka. Menim, da je krivec za neuporabo IKT med starostniki slaba informiranost starejšega prebivalstva o vseh pozitivnih možnostih, ki nam IKT omogoča.

Ob koncu lahko glede na izvedeno analizo odgovorim na zastavljeno raziskovalno vprašanje. Med starostniki iz urbanega naselja in tistimi iz podeželskega naselja obstajajo razlike v uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije, saj so dani rezultati analize potrdili, da so starostniki iz urbanega naselja veliko bolj informirani in seznanjeni z uporabo IKT, in da to tehnologijo tudi bolj uporabljajo kot jo starostniki iz podeželskega naselja. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), je leta 2001 izvedla raziskavo, ki je temeljila na digitalnem razkoraku. V raziskavi je bilo ugotovljeno: da imajo večji dostop do interneta prebivalci v urbanih, kot pa prebivalci podeželskih naselji; razlike v uporabi novih tehnologij, ki temeljijo na spolu so zelo majhne; stopnja uporabe interneta med moškimi in ženskami je približno enaka. Acilar v svojem članku predstavi, da je geografska lokacija eden od dejavnikov, ki vplivajo na posameznike in njihov dostop do IKT. Čeprav IKT zagotavljajo različne prednosti njihove uporabe starostnikom iz podeželskega naselja, njihova uporaba zaostaja za starostniki iz urbanega naselja (OECD 2001, 21–24; Acilar 2011, 239).

6 LITERATURA

1. Accetto, Bojan. 1987. *Starost in staranje*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
2. Acilar, Ali. 2011. *Exploring the Aspects of Digital Divide in a Developing Country*. Dostopno prek: <http://iisit.org/Vol8/IISITv8p231-244Acilar248.pdf> (6. marec 2015).
3. Alder, Richard. 2002. *The Age Wave Meets the Technology Wave: Broadband and Older Americans*. Dostopno prek: <http://www.seniornet.org/downloads/broadband.pdf> (5. januar 2015).
4. AARP. 2003. *Wired Generations*. Dostopno prek: http://assets.aarp.org/www.aarp.org/_articles/research/oww/wiredgenerations.pdf (18. januar 2015).
5. Bond, John in Lynne Corner. 2004. *Quality of life and older people*. New York: open University Press.
6. Dolničar, Vesna in drugi. 2002. *Digitalni razkorak v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://druzboslovnerazprave.org/clanek/pdf/2002/40/4/> (15. januar 2015).
7. Eurofamcare consortium. 2006. *Examples of good and innovate practices in supporting family careers in Europe*. Dostopno prek: http://www.uke.de/extern/eurofamcare/documents/deliverables/good_practice.pdf (15. januar 2015).
8. Farhadi, Maryam, Hadi Salehi, Mohamed Amin Embi, Masood Fooladi, Hadi Farhadi, Arezoo Aghaei Chadegani in Nader Ale Ebrahim. 2013. *Contributions of information and communication technology (ICT) in country's index*. Dostopno prek: <http://cogprints.org/9120/1/Maryam%20Farhadi%27s%20Paper%20in%20JATIT.pdf> (13. januar 2015).
9. Gašperšič, Jože. 2013. *IKT v zdravstvu in starejši*. Dostopno prek: http://www.zdus-zveza.si/docs/VSEBINE-INFORMATIKA/IKT_v_zdravstvu_in_starejsi.pdf (7. marec 2015).
10. Harrington, Thomas in Marcia Harrington. 2000. *Gernotehnology - Why and How. Eindhoven: Herman Bouma Foundation for Gernotehnology*. Dostopno prek: <http://www.engenhariadereabilitacao.net/arquivo/Gerontechnology-WhyandHow.pdf> (15. december 2014).
11. Hojnik-Zupanc, Ida. 1997. *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana, Gerontološko društvo Slovenije.
12. Kensabu, Saito. 2010. *Older People and Television Viewing in Japan*. Dostopno prek: https://www.nhk.or.jp/bunken/english/reports/pdf/10_no8_05.pdf (16. januar 2015).

13. Komisija Evropskih skupnosti. 2007. *i2010 – Letno poročilo o informacijski družbi za leto 2007*. Dostopno prek: http://www.arhiv.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/informacijska_druzba/strategije_s_podrocja_informacijske_druzbe/arhiv/2010conf/COM_146_slv.pdf (15. januar 2015).
14. Kump, Sonja in Jelenc Krašovec Sabina. 2005. *Izobraževanje – možni dejavniki krepitve moči in vpliva starejših odraslih*. Dostopno prek: <http://druzboslovnerazprave.org/clanek/pdf/2005/49-50/14/> (07. januar 2015).
15. Kump, Sonja in Jelenc Krašovec Sabina. 2009. *Vseživljenjsko učenje, izobraževanje starejših odraslih*. Dostopno prek: http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/ZnanstvenaPorocila/04_09_vsezivljenjskoucenje,izobrazevanje_starejsihodraslih.pdf (07. januar 2015).
16. Lenarčič, Blaž. 2005. *Nove tehnologije pomagajo starim ljudem pri ohranjanju samostojnosti*. *Kakovostna starost* 8 (3) 42–46.
17. --- 2005. *Informatična družba za vse – tudi za stare ljudi*. Dostopno prek: <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/slike/623-1.pdf> (12. februar 2015).
18. Lenarčič, Blaž in Jože Ramovš. 2006. *Uporaba informacijsko-telekomunikacijskih tehnologij med tretjo generacijo v Občini Komenda*. Dostopno prek: <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/slike/568-1.pdf> (05. januar 2015).
19. Mali, Jana. 2008. *Od hiralnic do domov za starejše*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
20. MKS Varnostni sistemi. 2014. *Rdeči gumb*. Dostopno prek: http://www.mks.si/lifeline/rdeci_gumb.htm#odst2 (18. januar 2015).
21. OECD. 2001. *Understanding the digital divide*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/sti/1888451.pdf> (6. marec 2015).
22. Oblak, Tanja. 2002. *Internet kot nov dejavnik družbenega razlikovanja*. Dostopno prek: <http://druzboslovnerazprave.org/clanek/pdf/2002/40/5/> (5. januar 2015).
23. Požarnik, Hubert. 1981. *Umetnost Staranja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
24. Ramovš, Jože. 2003. *Kakovostna starost*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
25. Razvojni center Slovenije. 2013. *Analiza stanja in SWOT analiza na področju uporabe IKT med starostniki v Sloveniji*. Dostopno prek: <https://mail.google.com/mail/ca/u/0/?pli=1#inbox/143d7e88c9839d2f?projector=1> (13. november 2014).

26. RIS. 2011. *Med upokojenci vse več aktivnih uporabnikov spleta*. Dostopno na: http://www.ris.org/db/27/12191/Raziskave/Med_upokojenci_vse_vec_aktivnih_uporabnikov_spleta/?&cat=861&p1=276&p2=285&p3=1318&p4=1489&id=1489 (8. marec 2015).
27. Statistični urad Republike Slovenije. 2010. *Občine v številkah – Ilirska Bistrica*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/obcinevstevilkah/Vsebina.aspx?leto=2012&id=54> (5. december 2014).
28. --- 2013. *Mednarodni dan starejših 2013*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5780 (1. december 2014).
29. --- 2014a. *Mednarodni dan starejših 2014*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=6513 (1. december 2014).
30. --- 2014b. *Prebivalstvena piramida, Slovenija*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2299 (4. december 2014).
31. Vehovar, Vasja in Katja Vukčević. 2001. *Digitalni razkorak - Slovenija 2001*. Dostopno prek: <http://uploadi.www.ris.org/editor/DigitalniRazkorak.pdf> (1. januar 2015).
32. Verlot, Nelka. 2010. *Statistični urad Republike Slovenije. Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/doc/StarejsePrebivalstvo.pdf> (4. december 2014).

PRILOGE

PRILOGA A: Vzorec anketnega vprašalnika

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni!

Ob zaključku študija na Fakulteti za družbene vede pripravljam diplomsko delo na temo uporabe informacijsko komunikacijske-tehnologije med starostniki. Za potrebe izdelave diplomskega dela vas prosim, da izpolnite anketni vprašalnik. Sodelovanje v anketi je popolnoma anonimno, vsi pridobljeni podatki se bodo uporabili izključno za potrebe izdelave diplomskega dela.

Za sodelovanje se vam že vnaprej najlepše zahvaljujem.

1. ALI UPORABLJATE RAČUNALNIK?

- a) da
- b) ne

2. ČE RAČUNALNIKA NE UPORABLJATE, PROSIM NAVEDITE GLAVNI RAZLOG NEUPORABE?

3. ČE RAČUNALNIKA NE UPORABLJATE, ALI BI GA ŽELELI UPORABLJATI?

- a) Da
- b) Ne

4. ČE IMATE MOŽNOST UPORABE JAVNEGA RAČUNALNIKA, ALI SE POSLUŽUJETE NJEGOVE UPORABE?

- a) da
- b) ne

5. ALI IMATE DOMA OSEBNI RAČUNALNIK?

- a) da
- b) ne

- 6. ČE IMATE DOMA OSEBNI RAČUNALNIK, KAKO POGOSTO SE POSLUŽUJETE NJEGOVE UPORABE?**
- a) enkrat mesečno
 - b) večkrat mesečno
 - c) enkrat tedensko
 - d) večkrat tedensko
 - e) vsak dan
- 7. ČE IMATE DOMA OSEBNI RAČUNALNIK, V KAKŠEN NAMEN NAJPOGOSTEJE UPORABLJATE RAČUNALNIK?**
- a) poslušanje glasbe
 - b) ogled video posnetkov
 - c) brskanje po svetovnem spletu
 - d) uporaba različnih računalniških programov
 - e) igranje igrice
 - f) drugo: _____
- 8. ČE RAČUNALNIK UPORABLAJTE, KAKO BI OCENILI VAŠE ZNANJE UPORABE RAČUNALNIKA?**
- a) zelo slabo
 - b) slabo
 - c) dobro
 - d) zelo dobro
- 9. ALI IMATE MOŽNOST, DA SE UDELEŽITE RAČUNALNIŠKEGA TEČAJA?**
- a) da
 - b) ne
 - c) ne vem
- 10. ČE NIMATE MOŽNOSTI UDELEŽITI SE RAČUNALNIŠKEGA TEČAJA, ALI PA ZA TO MOŽNOST NE VESTE, BI SI MOŽNOSTI UDELEŽBE NA RAČUNALNIŠKEM TEČAJU ŽELELI?**
- a) da
 - b) ne

11. ČE SE TEČAJA NEBI UDELEŽILI, PROSIM NAVEDETE RAZLOG NEUDELEŽBE.

12. ALI STE SE TEČAJA V PRETEKLOSTI ŽE UDELEŽILI?

- a) da
- b) ne

13. STE BILI S PRIDOBLENIM ZNANJEM NA RAČUNALNIŠKEM TEČAJU ZADOVOLJNI?

- a) da
- b) ne

14. BI SE ŽELELI RAČUNALNIŠKEGA TEČAJA PONOVRNO UDELEŽITI?

- a) da
- b) ne

15. ČE UPORABLJATE DOSTOP DO SVETOVNEGA SPLETA, KAKO POGOSTO GA UPORABLJATE?

- a) enkrat mesečno
- b) večkrat mesečno
- c) enkrat tedensko
- d) večkrat tedensko
- e) vsak dan

16. KATERO STORITEV NAJPOGOSTEJE UPORABLJATE NA SVETOVNEM SPLETU?

- a) pregledovanje novic, informacij
- b) komuniciranje preko spletnih omrežij
- c) pošiljanje elektronske pošte
- d) pregledovanje zabavnih vsebin
- e) plačevanje položnic
- f) poslušanje glasbe
- g) gledanje video posnetkov
- h) igranje igrice
- i) drugo: _____

17. ALI UPORABLJATE MOBILNI TELEFON?

- a) da
- b) ne

18. KAKO BI OCENILI VAŠE ZNANJE UPORABE MOBILNEGA TELEFONA?

- a) zelo slabo
- b) slabo
- c) dobro
- d) zelo dobro

19. ČE MOBILNEGA TELEFONA NE UPORABLJATE, NAVEDITE RAZLOG NEUPORABE.

20. ČE MOBILNEGA TELEFONA NE UPORABLJATE, ALI BI GA ŽELELI UPORABLJATI?

- a) Da
- b) Ne

21. ČE MOBILNI TELEFON UPORABLJATE, KAKO POGOSTO GA UPORABLJATE?

- a) enkrat mesečno
- b) večkrat mesečno
- c) enkrat tedensko
- d) večkrat tedensko
- e) vsak dan

22. ČE MOBILNI TELEFON UPORABLJATE, UPORABO KATERE STORITVE, POLEG KLICEV, SE NA MOBILNEM TELEFONU NAJPOGOSTEJE POSLUŽUJETE?

- a) klicanje
- b) pošiljanje SMS sporočil
- c) brskanje po internetu
- d) fotografiranje, snemanje video posnetkov
- e) uporaba različnih aplikacij
- f) igranje igrice
- g) drugo: _____

23. VAŠA STAROST:

- a) 65 do 75
- b) 76 do 85
- c) nad 85 let

24. KRAJ PREBIVANJA

- a) mesto
- b) podeželje